

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka a literatury

Bakalářská práce

Jan Pořízek

Tematika husitství v díle Kláry Smolíkové pro děti a mládež

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracoval samostatně a pouze z uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne

.....

Podpis

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat Mgr. Janě Sladové, Ph.D. za vstřícnost, ochotu, trpělivost a odborné vedení mé bakalářské práce. Díky patří také mé rodině za vše, co pro mě neustále činí.

Obsah

Úvod.....	5
1 Historická tematika v současné literatuře pro děti a mládež	6
1. 1 Stručná charakteristika literární oblasti.....	6
1. 2 Nástin vývoje se zaměřením na aktuální situaci	8
1. 3 Přední představitelé a jejich díla	10
2 Biografie.....	15
3 Bibliografie	17
3. 1 Počátky literární tvorby.....	17
3. 2 Kategorizace a charakteristika vydaného díla	18
3. 2. 1 Beletrie pro mladší děti	18
3. 2. 2 Beletrie pro dospívající děti	22
3. 2. 3 Beletrie pro dospělé čtenáře	23
3. 2. 4 Ostatní tvorba	23
4 Tematika husitství v díle Kláry Smolíkové pro děti a mládež	26
5 Analýza a interpretace díla H.U.S. (Hus úplně světověj).....	29
5.1 Východiska.....	29
5.2 Děj	30
5.3 Motivy	31
5.3.1 Vztah mezi učitelkou a žákem.....	31
5.3.2 Vztah mezi Petrem a Magdou	32
5.3.3 Vztah mezi Petrem a otcem.....	33
5.3.4 Motiv průvodce	34
5.3.5 Motiv skromnosti	35
5.3.6 Motiv odpovědnosti a spravedlnosti.....	36
5.4 Kompozice	37
5.4.1 Mikrokompozice	37
5.4.2 Makrokompozice.....	38
5.4.3 Pásmo vypravěče a postav.....	39
5.4.4 Časoprostor.....	41
5.5 Jazyk.....	42
5.6 Shrnutí analýzy a interpretace	44
Závěr	46
Seznam použité literatury a internetových zdrojů.....	47
Anotace	51

Úvod

Historie je významnou součástí naší národní kultury. O její aktuální interpretaci se snaží mnoho institucí v čele se školou. Mnohdy může nastat problém, jak konkrétní období uchopit a jak je zprostředkovat žákům a studentům. Domníváme se, že Smolíková nabízí jednu z přijatelných koncepcí, jak dané poznání funkčně předat. Čerpá přitom ze současné historiografie, kde je osobnost Jana Husa chápána bez ideologického zabarvení.

Hlavním cílem bakalářské práce je přiblížení tematiky husitství v díle Kláry Smolíkové v intencích literatury pro děti a mládež. Využijeme k tomu zejména literární analýzu vybraného díla *H.U.S.* Dílčím cílem práce je zasazení tvorby Kláry Smolíkové do kontextu současné dětské literatury s historickou tematikou. V neposlední řadě chceme také přinést stručnou, však ucelenou charakteristiku tvorby autorky.

V první kapitole se budeme zabývat literaturou s historickou tematikou pro děti a mládež a upozorníme na vybrané autory a jejich oceňovaná díla. V dalších kapitolách představíme biografii a bibliografii autorky. Vycházet budeme z osobních stránek Smolíkové, neboť pro daný obsah zatím neexistuje fundovaná literatura.

Dále se budeme snažit postihnout historický námět v souvislosti s tematickou složkou vybraných knih ve čtvrté kapitole, která přímo ústí do samotné analýzy a interpretace díla *H.U.S.* Stručně představíme okolnosti vzniku knihy, předešleme pro přehlednost hlavní dějové linie a rozebereme knihu z hlediska významotvorných činitelů. Pozornost budeme klást na motivickou, kompoziční a jazykovou práci, ale samozřejmě neopomeneme ani autorský subjekt a recipienta díla. Výsledné poznatky se také pokusíme interpretovat.

1 Historická tematika v současné literatuře pro děti a mládež

„Člověk jako jediný tvor na této planetě je obdařen vědomou pamětí a jako jediný tvor má také svědomí. To jsou předpoklady pro historické vědomí, v němž se uplatňuje jak paměť a svědomí jedince, tak paměť a svědomí rodu, národa, nakonec paměť a svědomí celého lidstva.“¹ Tyto předpoklady jsou základním východiskem obecné problematiky. Abychom historické vědomí pochopili a uchovali pro další generace, je nutný i jeho záznam. Umělecká literatura k tomuto účelu slouží více než dobře, protože na rozdíl od běžné historiografie obohacuje fakta o příběh a dává tak dějinám osobnější ráz.

1. 1 Stručná charakteristika literární oblasti

Hlavním specifikem historické tematiky v literatuře je historický námět, který odkazuje do minulosti, k dobovým skutečnostem. Toto vymezení však není absolutní a jednotlivé pohledy se do značné míry různí. Např. René Bílik vychází ve své tezi z pojetí literárního teoretika a historika Josefa Hrabáka, který definoval historický žánr jako „vyprávění, jehož děj je položen do minulosti tak vzdálené, že o ní již nemáme vědomí zakládající se na vlastní paměti nebo na zprávách starších vrstevníků.“² Hrabák se zde omezil pouze na časové hledisko a nepřítomnost osobní zkušenosti, Bílik tuto tezi ještě prohlubuje, když obohacuje předchozí výpověď o kvalitativní – funkční prvek dané historické události, o jakýsi charakter konsekvence. Definuje tedy historický žánr jako „množinu textů, které vybírají svou látku z minulosti s primárním zaměřením na umělecké zobrazování problémových lidských situací uprostřed událostí, které jsou nějakým způsobem významné pro historický vývoj.“³

Svatava Urbanová s Milenou Rosovou dávají pojem do souvislosti s látkou s uzavřenou minulostí, která „pracuje nikoliv s přímou, prožívanou skutečností, ale zprostředkovanou archivními zdroji a prameny.“⁴ Explicitně však uvádějí, že se záměrně snaží vyhnout přesnému určení.⁵

Ladislava Lederbuchová historickou tematiku upřesňuje minimální dobou odstupu šedesáti let, kdy podle ní přímých pamětníků ubývá a většina společnosti se s tematizovanou

¹ GENČIOVÁ, M. Zamyšlení k problému historismu v literatuře pro děti a mládež. *Zlatý máj*, 1989, roč. XXXIII, č. 2, s. 66.

² BÍLIK, R. Historické vedomie a detský čitateľ. *Zlatý máj*, 1989, roč. XXXIII, č. 5, s. 258.

³ tamtéž

⁴ URBANOVÁ, S., ROSOVÁ, M. *Žánry, osobnosti, díla: (historický vývoj žánrů české literatury pro mládež - antologie)*. Vyd. 3. Ostrava: Ostravská univerzita, 2002. ISBN 80-7042-604-7. s. 200.

⁵ tamtéž

látkou může seznamovat už jen zprostředkovaně pomocí dokumentárního materiálu a historických studií.⁶

Historická látka je častěji přítomna v syžetových žánrech, podléhá autorské stylizaci, ale zároveň i literární tradici a konkrétní poetice žánrů.⁷ I z tohoto pohledu proto rozlišujeme mnoho jejích podob – žánry jako historický román, novela, povídka či drama, ale i pověst a legenda. V návaznosti na výše uvedené Lederbuchová konstatuje při členění historických žánrů tři charakteristické poetické tendence. Především ovšem, že v konečném díle jsou zpravidla zastoupeny všechny, s převahou jedné z nich. Na tuto problematiku nahlíží z hlediska přístupu k historiografii i z hlediska geneze historického žánru. Vymezuje tedy následující:

- a) Daná tematika je zpracována věrohodně, faktograficky odpovídají jak věcné informace jako místo nebo čas, tak i detailně vykreslené postavy své doby s jejich myšlením, cítěním i řečí. Postavy tedy reprezentují historické normy, především společenské a mravní. Autor vychází z aktuálních historických poznatků, proto mají taková díla velkou vypovídající hodnotu. Jako příklad Lederbuchová uvádí *F. L. Věk* Aloise Jiráka.
- b) Historický námět je zpracován volněji, klíčovou roli hraje analogie mezi aktuálním a minulým. Autorka zde poukazuje na možné riziko účelové a tendenční apelativnosti. Jedním z příkladů takového díla je *Tovaryšstvo Ježíšovo* Jiřího Šotoly, které v šedesátých letech minulého století naráželo na problémy tzv. reformního komunismu.
- c) Historická látka je užita pouze pro dokreslení příběhu. V centru pozornosti totiž stojí člověk v mezních situacích jeho bytí. Je zde vyobrazen motiv existence a absurdity. Příkladem je hra Oldřicha Daňka *Dva na koni, jeden na oslu*. Lederbuchová konstatuje, že tento typ historismu převládl v literatuře 20. století.⁸

Z výše uvedeného vyplývá, že literatura s historickou tematikou je do jisté míry otevřenou literární kategorií. V obecné rovině vždy osciluje mezi literaturou faktu a beletrií. Tato charakteristika je platná i v intencích literatury pro děti a mládež.

Samostatným typem literatury s historickou tematikou je životopisná próza. Vychází z biografie, tedy z literatury faktu, však uplatňují se zde esteticky účinnější beletrizační

⁶ LEDERBUCHOVÁ, L. *Průvodce literárním dílem: výkladový slovník základních pojmů literární teorie*. 1. vyd. Jinočany: H & H, 2002. ISBN 80-7319-020-6. s. 105.

⁷ tamtéž

⁸ LEDERBUCHOVÁ, L. *Průvodce literárním dílem: výkladový slovník základních pojmů literární teorie*. 1. vyd. Jinočany: H & H, 2002. ISBN 80-7319-020-6. s. 106.

prozaické postupy. Výběr a uspořádání původního materiálu, doplnění tzv. bílých míst fabulovanými dialogy či předpokládanou fiktivní psychologií postav.⁹ Hlavními protagonisty bývají často známé osobnosti – státníci, umělci, sportovci, vědci a vynálezci.

Historická tematika je hojně zastoupena i v literatuře uměleckonaučné, která „je dnes považována za samostatnou žánrovou oblast literatury faktu (neiluzivní, non-fiction).“¹⁰ Její podstatou je zprostředkování věcných, objektivních informací, proto je v procesu literární komunikace důležitou funkcí funkce poznávací. Na rozdíl od literatury odborné je zde však přítomen výraznější autorský subjekt, jeho zaujetí tematikou, hodnotící prvky i záměr ovlivnit recipienta.¹¹ Ve vztahu k dětskému čtenáři je brána v potaz adekvátnost, čtivost a poutavost, však tato tendence nabyla své plnosti v českém prostředí až v průběhu 90. let minulého století.

Kromě faktografické stránky je výrazná i funkce estetická (obě jsou v ideálním poměru symbiotické), kterou můžeme rozpoznávat v díle zejména prostřednictvím slovesné interpretace událostí, adekvátního jazyka, ale i ilustrací. „*Fabulační a stylové umělecké prostředky svébytně napomáhají zprostředkovat poznání, informace a fakta.*“¹²

1. 2 Nástin vývoje se zaměřením na aktuální situaci

Historickou literaturu jako intencionální součást četby dětí a mládeže vnímáme v kontextu českých literárních dějin zejména od 19. století.¹³ Již od této doby v ní byla vyzdvižována funkce formativní a každá následující dějinná epocha si formaci logicky přizpůsobovala vlastní potřebě. Obecně se tato literatura nejprve snažila o podporu vlasteneckého uvědomění v dobách národního obrození (odkazem na vlastní slavnou minulost), během krušných dob, zejména pak v dobách válečných, posilovala národ optimismem a nadějí v lepší budoucnost.

Zlomovým se stal v moderních dějinách komunistický převrat v roce 1948, byť po celou dobu totalitního režimu důraz na výchovnou funkci přetrvával. Literatura však „ve své většině účelově podmíněným zúžením pohledu na historii jen zdůvodňovala a obhajovala existující

⁹ MOCNÁ, D. a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X. s. 62.

¹⁰ TOMAN, J. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury*. Vyd. 1. České Budějovice: Pedagogická fakulta JU, 1992. ISBN 80-7040-055-2. s. 93.

¹¹ tamtéž

¹² REISSNER, M. Česká literatura pro děti a mládež, reflexe vybraných východisek a stavu [online]. Brno, 2007 [cit. 2017-03-15]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/2732/pedf_r/. Rigorózní práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. s. 38.

¹³ ŘEŘICHOVÁ, V. České dějiny pohledem současné literatury pro děti a mládež. In: *kcjl2.upol.cz* [online]. Olomouc. [cit. 18.3.2017]. Dostupné z: <http://kcjl2.upol.cz/rerichova/hist.%20a%20zivotopis.%20literatura.doc>.

politické a společenské poměry.“¹⁴ Konkrétně byla preferována názorově stereotypní témata jako např. husitská bojová tradice, která se objevila v „*pověstové a románové tvorbě historizujícího typu*“¹⁵, a témata, která zužovala historii na „*dějiny dělnických, sociálních a třídních bojů s propojením komunistické propagandy.*“¹⁶

Neméně výrazným mezníkem ve vývoji literatury se stal listopad 1989. „*Počáteční chaos a nepřehlednost v produkci jednotlivých nakladatelství se v průběhu 90. let ustálil a dětská literatura se opět začíná prosazovat.*“¹⁷ Svou zásluhu na tom neslo také literární ocenění Zlatá stuha, které poukazovalo a dodnes poukazuje na kvalitní tituly v oblasti literatury pro děti a mládež.¹⁸ V žánrových variantách historické a životopisné literatury převážila jasná tendence, která se do dnešních dnů nezměnila. Majoritní je objektivizace dějinných událostí, tedy nahlížení na problematiku neutrálně, bez ideologického vymezení. Spadají sem tři konkrétní fokusy: snaha zhodnotit v kontextu národních dějin význam šlechty a rehabilitace některých událostí a jejich protagonistů; dále charakteristický příklon k dějinám všedního dne, kde se do centra pozornosti dostávají i ženy a děti; rovněž je pozorovatelná snaha o zasazení národních dějin do celoevropského kontextu.¹⁹

Výrazných změn knihy s historickou a životopisnou tematikou doznaly nejen objektivností a posunem v oblasti faktografické. Velký důraz je kladen v současné době na celkové grafické řešení knihy včetně ilustrací, které se stávají rovnocenným prvkem děl a často převažují nad textem samotným. Především pro dětské, ale i dospívající čtenáře jsou tituly daleko přívětivější, atraktivnější, konečně i sdělnější. Nutno dodat, že vhodná a esteticky dobře zpracovaná ilustrace podstatně prohlubuje estetický zážitek z knihy. Stále více se setkáváme v dílech zpracovávajících historii také s komiksovou formou. Zatímco u některých titulů autoři využívají pouze typických bublin, jež zprostředkovávají humor a nadsázku, mnohdy jsou přítomny i celé komiksové sekvence, které samy o sobě pouze neilustrují, ale jsou svébytnými nositeli děje.

¹⁴ ŘEŘICHOVÁ, V. České dějiny pohledem současné literatury pro děti a mládež. In: *kcjl2.upol.cz* [online]. Olomouc. [cit. 18.3.2017]. Dostupné z: <http://kcjl2.upol.cz/rerichova/hist.%20a%20zivotopis.%20literatura.doc>.

¹⁵ URBANOVÁ, S. *Meandry a metamorfózy dětské literatury*. V Olomouci: Votobia, 2003. ISBN 80-7198-548-1. s. 29.

¹⁶ *tamtéž*.

¹⁷ JANÁČKOVÁ, B. *Literatura pro děti a mládež pro kombinované studium*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 1999. ISBN 80-7044-245-X. s. 83.

¹⁸ REISSNER, M. *Česká literatura pro děti a mládež, reflexe vybraných východisek a stavu* [online]. Brno, 2007 [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/2732/pedf_r/. Rigorózní práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. s. 13.

¹⁹ ŘEŘICHOVÁ, V. České dějiny pohledem současné literatury pro děti a mládež. In: *kcjl2.upol.cz* [online]. Olomouc. [cit. 19.3.2017]. Dostupné z: <http://kcjl2.upol.cz/rerichova/hist.%20a%20zivotopis.%20literatura.doc>.

Žádoucí je posun směrem k dětskému čtenáři v rovině jazykové. Namísto někdejší těžké dobové češtiny je upřednostňovaná současná podoba jazyka oproštěná od přehnaných archaismů a historismů, se kterými se čtenář setká v celistvější podobě snad jen prostřednictvím faksimile či doslovných citací historických postav. Pakliže je daný výraz nesrozumitelný, zpravidla je ihned v příslušných odkazech nebo souhrnných poznámkách vysvětlený.

V současné době k čtivosti nejnovějších knih s historickou a životopisnou tematikou přispívá i fakt, že díla obsahují mnoho zajímavostí, které mnohdy činí text atraktivním, humorným a vedou snáze k zapamatování daných informací. Obraz o konkrétní době či osobě se stává podstatně reálnějším. Je třeba ale upozornit, že pokud autor zpracovává dějinný úsek, jež sám nezažil, respektive pohybujeme-li se obecně v oblasti beletrie, a priori nemůžeme na takový zdroj informací nahlížet pouze jako na faktický. A to i přesto, že jsou mnohými takovými autory přímo kvalifikovaní historikové, potažmo každou významnější knihu s historickou tematikou dnes zaštiťuje i osoba s patřičnou odborností.

1. 3 Přední představitelé a jejich díla

Poté, co jsme stručně představili několiké charakteristiky a tendence v současném pojetí historické tematiky v literatuře pro děti a mládež, doložíme tvrzení konkrétními spisovateli a jejich tvorbou. Zaměříme se v tomto výběru zejména na tituly, jež ve svých prvních vydáních vyšly po roce 2000, neboť to je doba, do níž zapadá i tvorba autorky Kláry Smolíkové.

Vlastimil Vondruška patří v tomto kontextu mezi výrazné autory. Je historikem a populárním spisovatelem,²⁰ který bývá tradičně spojován s žánrem dobrodružného historického románu. V případě literatury pro děti a mládež je to především série příběhů s hlavní hrdinkou Fiorellou, dcerou alchymisty na dvoře Rudolfa II., a jejími dvěma kamarády. Příběh osloví čtenáře jak tajemstvím, akčností, tak i líčením pražské rudolfínské renesance.

Významným spisovatelským počinem byla i dvojice knih *Slavné bitvy českých panovníků* z roku 2003 a *Významná sídla české šlechty* z roku 2005, která byla oceněna i Zlatou stuhou v příslušném roce. Formátově i zpracováním jsou si knihy podobné. Vondruška v nich mísí fiktivní fabulovanou prózu s faktickými poznatky vyplývajícími ze současného historického poznání. Na pozadí čtivého vyprávění dochází k přehodnocení mnoha tradovaných dezinterpretací, jež v literatuře i obecném povědomí ustavil především Alois Jirásek nebo

²⁰ Vlastimil Vondruška je nejpůjčovanější český autor. Viewegh je devátý. *iDnes.cz* [online]. [cit. 15.3.2017]. Dostupné z: http://kultura.zpravy.idnes.cz/vlastimil-vondruska-knihovny-nejpujcovanejsi-knihy-2016-pja-literatura.aspx?c=A161125_110641_literatura_kiz.

Zdeněk Nejedlý. „*Za pomoci Jiráskových historických románů, doplněných výklady Zdeňka Nejedlého, mělo být konstituováno nové historické vědomí českého národa.*“²¹ Vondruška poskytuje vhled např. i do tematiky husitství, kde nepřímou varuje před jednoduchými závěry, stejně tak rehabilituje císaře Zikmunda. V další knize *Život ve středověku* autor shromáždil 221 hesel do stručné beletristické populární encyklopedie, kde demonstruje každodennost člověka dané doby. Předmětem jeho zájmu jsou politika, hospodářská situace, kultura, rodinný život aj.

Další osobností na poli dětské literatury s historickou tematikou je spisovatelka a ilustrátorka Lucie Seifertová. Jejím nejvýraznějším počinem jsou dosud *Dějiny udatného českého národa a pár bezvýznamných světových událostí* (2003) zpracované formou bohatě ilustrovaného leporela s prvky komiksu. Těží ze svébytných ilustrací a humoru, s nímž popularizuje historická fakta. Na motivy literární předlohy byla natočena i animovaná série a vznikla velkoformátová výstava. Autorka formát prostorového leporela neopouští doposud a podobnou formou, jednoduchým jazykem a s bohatými ilustracemi předkládá knihy určené zejména předškolním dětem a začínajícím čtenářům.

Osobitým přístupem mapovala českou historii pro mladší školní děti spisovatelka Martina Drijverová v knihách *České dějiny očima Psa* (2004, 2006). Fabulované vyprávění je napsané s lehkostí a nadhledem; na konci kapitoly je vždy odstavec „Co Pes asi nevěděl“, v němž autorka upřesňuje některá data. V roce 2011 Drijverová aktualizovala české pověsti a převyprávěla je opět mladším školákům. Kniha nese název *České pověsti pro malé děti*.

Mezi velmi kvalitní a oceňované tituly s historickou a speciálně pražskou tematikou řadíme knihy Aleny Ježkové. První takovou byla v roce 2002 *Praha babka měst*, v níž čtenáře autorka coby rodilá Pražanka provází po tajuplných zákoutích i turisticky rušných dominantách města. Pro mladší děti vznikla poetická kniha *Prahou kráčí lev* (2008), která je taktéž ověněna mnoha literárními cenami. Ježková se zaměřuje i na pověsti, mýty a legendy. Z tohoto segmentu vystupuje zejména moderní adaptace *Starých pověstí českých a moravských* (2005), stejně tak i kniha *Řecké báje* (2009) a *České nebe* (2012), vyobrazující medailony českých světců. „*Je fakt, že legendy a pověsti mě přitahovaly nejvíc, protože udržují velké napětí mezi skutečností a fikcí. Jako dítě přesně nevíte, co je pravda a co už ne. Stará Praha je těch legend plná. Bylo vzrušující chodit denně třeba kolem baráku, kde straší bezhlavý rytíř - co když tam ten rytíř*

²¹ Ústav pro studium totalitních režimů. Jiráskovská akce – historický kontext. In: *USTRCR.cz* [online]. [cit. 18.3.2017]. <https://www.ustrcr.cz/uvod/antologie-ideologicky-ch-textu/jiraskovska-akce/jiraskovska-akce-historicky-kontext/>.

*ještě je?*²² V oblasti ryze historicko-životopisné tematiky vynikla kniha *Karel IV.* (2008), na které Ježková spolupracovala s ilustrátorkou Renátou Fučíkovou, s níž zpracovala i *Příběhy českých knížat a králů* (2007), již zmíněné Staré pověsti české a moravské apod.

Fučíková je však sama svébytným umělcem a nejen její výtvarné práce jsou předmětem zájmu odborné kritiky; stále častěji stojí za autorskými publikacemi. Přední místo v její tvorbě zauímají knihy edice Největší Češi, které vycházejí od roku 2006 v nakladatelství Práh. Pro ilustraci si uvedeme některé příklady.

Knih *Tomáš Garrigue Masaryk* (2006) svou čtivostí poskytuje dětskému čtenáři příjemný vhled do života významného státníka i jeho rodiny, která žije po boku respektovaného myslitele a politika. V centru dění se tak ocitá i obětavá manželka a čtveřice dětí. Příběh je zároveň zasazen do širšího kontextu dějin českého národa, jenž získal po dlouhém úsilí samostatnost.

Podobnou formou je zpracován i stejnojmenný příběh Jana Amose Komenského (2008). Kniha je opět pojata jako reprezentativní dílo, které má ambice nejen předat důležité body ze života a díla jednoho z největších učenců, ale také poskytnout souvislejší pohled na věc – např. příčiny a důsledky Komenského jednání, náboženská a politická situace v Evropě aj. Zvláštností je i česko-anglicko-německé vydání, které se odvolává na jedno ze stěžejních děl Komenského, Brána jazyků otevřená. Dále byly v této edici tematizovány životní osudy sv. Ludmily, sv. Václava a Boleslava I., Antonína Dvořáka, Karla IV. a Jana Husa a Petra Chelčického.

Zcela unikátní autorskou prací je encyklopedie v obrazech *Historie Evropy* (2011). Fučíková se na ní podílela s prozaičkou Danielou Krolupperovou, historičkou Václavou Kofránkovou a grafickým editorem Filipem Heydukem. „*Výchozí myšlenkou bylo uceleně zprostředkovat obraz evropských dějin dětem školního věku tak, aby pochopily kauzalitu historických událostí nikoli jako suchopárné přehledy dat, ale jako skutečně žité příběhy, jejichž protagonisty byli jednotlivci i celé národy.*“²³ Kniha získala Cenu ministerstva školství, Zlatou stuhu a mnichovskou White Raven.

Na své monumentální souhrnné vydání autorka navazuje i dílčími sešity (prozatím vydány dva z pěti), které jsou zaměřeny na vybranou chronologickou historickou etapu. Toto

²² KAPLANOVÁ, D. Alena Ježková: Vysvětluju dětem rozdíl mezi dějepisem a historií. In: *novinky.cz*. [online]. [cit. 20.3.2017]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zena/styl/379577-alena-jezkova-vysvetluju-detem-rozdil-mez-dejepisem-a-historii.html>.

²³ ŠUBRTOVÁ, M. Fučíková, Renáta *Historie Evropy*. Obrazové putování. In: *iLiteratura.cz*. [online]. [cit. 20.3.2017]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/28981/fucikova-renata-historie-evropy-obrazove-putovani>.

vydání je doplněno mimo jiné o mapy a je určeno spíše do škol, kde může vhodně sekundovat klasickému výkladu a je svým rozměrem praktičtější.

Velmi osobitým způsobem přistupuje ke svým dílům malíř, grafik a spisovatel Petr Sís. Stejně jako pro Renátu Fučíkovou jsou pro jeho díla typicky nosné ilustrace s epickým nábojem. Ty jsou do posledního detailu pečlivě promyšlené, symbolické a intimní, ale zároveň dynamické. Mají výpovědní hodnotu daleko větší než text, který je použit na místech, kde nezbytně konkretizuje obraz. Zřídka se recipient setká s jednoduchým přímočarým sdělením. Tyto poetické obrazy mají hloubku jak tematickou, tak formální. Sís střídá výtvarné techniky a domýšlí dílčí i celkovou kompozici obrazů. Přestože jeho obrazové knihy mohou působit na první pohled velmi jednoduše, jejich pochopení a interpretace vyžaduje mnohaúrovňové čtení.

Autor ztvárnil i knihy pro děti a mládež spadající do oblasti historické a životopisné tematiky. „*Sísovy příběhy se stávají výpravami člověka za neznámým věděním, ať už přírodovědným, nebo společenským, a dokonce jsou považovány za literaturu faktu.*“²⁴ Charakteristické jsou i pro svůj vnitřní morální přesah a množství otázek, které ve skrytosti, mezi řádky, nabízejí bystrému čtenáři.

Příkladem prvním může být knížka *Hrej, Mozarte, hrej* (2006). Je určena malým dětem a začínajícím čtenářům a autor v ní zpracovává dětská léta geniálního dítěte, které musí hodiny denně cvičit na cembalo, aby pak spolu se svou sestrou a v doprovodu otce mohlo předvádět svou virtuozitu po evropském turné. Další originálně pojatou biografií může být kniha *Pilot a Malý princ* (2014), jež vypráví o životě Antoina de Saint-Exupéryho vyzdvihující jeho lidství a dětský pohled na svět i přes jeho těžkosti, nebo *Strom života* (2015), v níž se setkáváme s Charlesem Darwinem. Všechny zmíněné knihy jsou skutečně nevšedními bibliofiliemi, zpracovány se zvláštním citem ke sdělovanému a zobrazovanému i úctou k podstatě umění jako takovému.

Posledním jmenovaným autorem je vystudovaný novinář a právník – Tomáš Němeček, který vešel do literatury pro děti a mládež teprve nedávno s dvojicí knih vydaných v jubilejních letech obou osobností – *Jan Hus očima krejčího Ondřeje a panny Anežky* (2015) a *Karel IV. očima opata Neplecha a rytíře Smila* (2016) v edici Velikáni do kapsy. Opět se setkáváme s oblíbeným formátem medailonu o historické osobě, nicméně Němeček se snaží na problematiku nahlížet z jiného úhlu pohledu. Mimo hlavní postavu portrétuje i další dvojici průvodců, jež daného hlavního aktéra zažila, a několik tzv. laskavých čtenářů, dnešních

²⁴ URBANOVÁ, S. Úvahy nad obrázkovou knihou Petra Síse *Zedř. Jak jsem vyrůstal za železnou oponou*. In: *iLiteratura.cz*. [online]. [cit. 20.3.2017]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Content/Doslov/urbanova-Sis.pdf>.

zvídavých žáků. Všichni zmiňovaní do vyprávění příběhu zasahují prostřednictvím komiksových bublin autora Tomáše Chluda, v nichž např. konkretizují vypravěče, vtipně glosují realie nebo pokládají všetečné otázky. Pravdou je, že výsledná podoba čtenáře skutečně udržuje v bdělosti, a tím i u zdroje informací. Faktická stránka příběhu nezaostává, autor vycházel z aktuálních poznatků, které uvádí na konci jako odkazy pro „*ty, kteří chtějí vědět víc.*“²⁵ Velikáni do kapsy se zatím jeví jako důkladná, místy opravdu hodně podrobná, a přitom dostatečně čtivá a odlehčená edice.²⁶ Další medailon by měl být o Tomáši Garrigue Masarykovi a měl by vyjít ještě letos.

Zmíněná oblast literatury je příznačná svou neuzavřeností. Historická tematika bývá častým inspiračním zdrojem a její realizaci spatřujeme ve velkém množství žánrů i žánrových variant. V české literatuře pro děti a mládež je vnímána od 19. století v souvislosti s rostoucím zájmem o národní minulost předních intelektuálů té doby. Ačkoli je historie vnímána často jako neměnná a spíše strnulá oblast vědění, mnohdy je tomu právě naopak – transparentním příkladem bylo období diktatury ve 20. století.

Můžeme konstatovat, že literární produkce je poměrně konstantně nakloněna historickým tématům. U mnohých spisovatelů sledujeme dokonce jejich dlouhodobý zájem o tuto tematiku; k takovým bychom mohli zařadit i spisovatelku Kláru Smolíkovou. Současný čtenář má proto k dispozici kvalitní tituly, což jsme demonstrovali na vybraných příkladech, které bývají oceňovány v domácích i zahraničních literárně uměleckých soutěžích.

²⁵ NĚMEČEK, T. *Jan Hus očima krejčího Ondřeje a panny Anežky*. První vydání. Praha: Mladá fronta, 2015. Velikáni do kapsy. ISBN 978-80-204-3862-1. s. 150.

²⁶ MANDYS, P. Němeček, Tomáš; Chlud, Tomáš Karel IV. očima opata Neplacha a rytíře Smila. In: *iLiteratura.cz*. [online]. [cit. 19.3.2017]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/37473/nemecek-tomas-chlud-tomas-karel-iv-ocima-opata-neplacha-a-rytire-smila>.

2 Biografie

Klára Smolíková je populární česká spisovatelka a autorka literatury určené zejména dětským a dospívajícím čtenářům. Narodila se 8. března 1974 v Praze jako Klára Tourková. Dětství trávila v městské části Praha 6, kde také následně absolvovala Gymnázium Jana Keplera. Odtud pokračovala ve studiu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, a to na katedrách estetiky a teorie kultury. Jelikož ji lákala popularizace, „už během studií publikovala články a spolupracovala na učebních textech.“²⁷

Brzy se vdala za Honzu Smolíka, ilustrátora, komiksového kreslíře a scénáristu, s nímž má dvě děti – syna Tobiáše a dceru Joriku. Právě děti se staly jejími prvními čtenáři. S rodinou žila patnáct let v jihočeském městě Tábor, přispívala do dětských rubrik v novinách, v časopisech Pastelka, Sluníčko, Mateřídouška nebo Čtyřlístek. Takto vznikaly její první pohádky, zábavné komiksy, hádanky a články, na nichž spolupracovala se svým mužem. Smolíková je taktéž velmi činná na poli edukačních materiálů. Podílela se na několika učebnicích pro základní školy a vytvořila četné sady pracovních listů a podkladů pro výuku.

Deset let pracovala v tábořské Střední škole obchodu, služeb a řemesel, kde učila budoucí knihovníky, knihkupce a pracovníky informačních služeb, tři roky byla zaměstnána v tamním Husitském muzeu, „pro které připravila dětskou linku nové expozice a realizovala řadu lektorských programů“²⁸.

Zkušenosti z profesního prostředí uplatňovala také osm let na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy, kam dojížděla vyučovat semináře mediální výchovy. Následně se do Prahy přestěhovala a krátce pracovala pro Národní muzeum v oddělení vzdělávání.

„Deset let jsem učila knihovníky, osm let jsem vedla seminář věnovaný mediální výchově na Pedagogické fakultě v Praze, několik let jsem působila ve výboru Komise pro muzejní pedagogiku Asociace muzeí a galerií.“²⁹

V současné době spolupracuje s muzei spíše externě, navrhuje vzdělávací portály a píše scénáře do populárně naučných filmů.³⁰ Jako prioritu spatřujeme ve spisovatelské činnosti a následné živé distribuci vydaného díla, a to zejména prostřednictvím osobního setkání na různých vlastních besedách a workshopech. Smolíková na svých stránkách nabízí hned

²⁷ Kdo je Klára Smolíková. In: *klarasmolikova.cz* [online]. [cit. 12.2.2017]. Dostupné z: <http://klarasmolikova.cz/kdo-je-klara-smolikova>.

²⁸ Klára Smolíková. In: *albatros.cz* [online]. [cit. 13.2.2017]. Dostupné z: <http://www.albatros.cz/autori/autor/klara-smolikova/>.

²⁹ Programy pro učitele a knihovníky. In: *klarasmolikova.cz* [online]. [cit. 12.2.2017]. Dostupné z: <http://klarasmolikova.cz/programy-pro-ucitele-knihovniky>.

³⁰ Kdo je Klára Smolíková. In: *klarasmolikova.cz* [online]. [cit. 12.2.2017]. Dostupné z: <http://klarasmolikova.cz/kdo-je-klara-smolikova>.

několikerý program, který je ušitý na míru cílové skupině. Ať už je to pro předškoláky, školní mládež nebo rodiny s dětmi. Vedle vlastních workshopů je často zvaným hostem na mnoha konferencích pro laickou i odbornou veřejnost (hojně přednáší pro knihovníky a učitele), kde se vyjadřuje k problematice čtenářské gramotnosti, rozvoji čtenářství u dětí a mládeže, ale třeba i k využití komiksu ve škole, muzeu nebo knihovně.

Aktuálně posledními počiny, ke kterým Smolíková upíná svou pozornost, jsou komiksová revue *Bublifuk* a navazující detektivní thriller k úspěšné *Mrtvé šelmě*. V obou také významně figuruje osobnost Jiřího Walkera Procházky, jejího druhého manžela, kultovního autora české science fiction a fantasy³¹.

³¹ Klára Smolíková. In: *albatros.cz* [online]. [cit. 13.2.2017]. Dostupné z: <http://www.albatros.cz/autori/autor/klara-smolikova/>.

3 Bibliografie

Dílo Kláry Smolíkové je členité a zdaleka ne pouze literární. V následující kapitole si jej představíme a budeme se snažit nalézt takové společné znaky, pomocí nichž dílo kategorizujeme. Rovněž upozorníme na ustálené prvky, se kterými autorka dlouhodobě pracuje.

3.1 Počátky literární tvorby

Jak jsme zmiňovali výše, autorčiny prvotní tvůrčí impulzy se začaly objevovat již v dobách studií na univerzitě – tehdy to byly články a texty didaktického charakteru, ale jako skutečně literární počín hodnotíme až tvorbu uveřejněnou v dětských časopisech a na stránkách denního tisku v příslušné rubrice pro dětské čtenáře. Nejstarší takovou spoluprací navázala autorka s Jihočeskými listy a s časopisem Pastelka (rok 1999), od roku 2000 pak přibylo Sluníčko a příspěvky do dětské rubriky v sobotních vydáních MF Dnes, a konečně následovala Mateřídouška a Čtyřlístek v roce 2002, respektive 2004. S Pastelkou a MF Dnes spolupráce trvá doposud. V uvedených periodikách vycházely pod jejím jménem především hádanky, kvízy a pohádky, později byly obohaceny o populárně naučné příběhy. Nejvýrazněji byly zastoupeny scénáře pro komiksovou tvorbu, na které se tak spolupodílela vedle svého manžela, ilustrátora Honzy Smolíka.

Pakliže byla prvním milníkem v tvorbě autorky spolupráce s dětskými periodiky, jako další zásadní krok v tomto směru spatřujeme první knižně vydané dílo. Tím se stala pohádka *Střešníci*, jež byla obsahem knihy *Pohádky ze Sluníčka*. Publikaci uspořádal Jan Krůta a vyšla v nakladatelství Mladá fronta roku 2001. Pohádka přitom dokládá, že mladá autorka se vyprofilovala z drobných prací do dětských časopisů a ani její pozdější tvorba nezapírá tyto kořeny, naopak je nadále prohlubuje, viz níže např. dílo *Na hradě Bradě, Viktorka a vesmírná dobrodružství* nebo *Čertice Dorka*.

Chronologický vývoj rané literární práce Smolíkové uzavírá první samostatně vydaná autorská kniha *Chyťte Bycha* (2004), kterou ilustroval Honza Smolík. Na 120 stránkách autorský tandem rozehrál zajímavý příběh z dětem dobře známého školního prostředí. Hlavními aktéry jsou čtyři nejhorší žáci třetí třídy, kteří pátrají po školním strašidle a musejí zachránit paní učitelku a zbytek třídy. Přitom je čeká výprava do tajemné a nebezpečné „země za školní tabulí“.

Knihy na čtenáře zapůsobí nejen samotným příběhem, ale zejména jeho zpracováním, jež zaručuje maximální vtažení do děje. To je totiž přímo založeno na sedmdesáti nejrůznějších

úkolech (např. bludiště, schovávačky a rébusy), při kterých čtenář aktivně vstupuje do tohoto vědomostně-dovednostního kolotoče, bez něhož by kniha nedospěla ke svému konci.

Již v této první samostatně vydané knize je obsažena většina charakteristických prvků, se kterými autorka, potažmo oba autoři často pracují ve své tvorbě. Jsou to především velké ilustrace, které kolikrát přímo participují na ději (komiks), taktéž prvky fantaskní (zde konkrétně např. strašidla, svět za tabulí, ožívající předměty apod.), ale i zmiňovaná interaktivita mezi knihou a čtenářem. Všudypřítomná a neméně příznačná pro autorčiny knihy je lehkost a vtip.

3. 2 Kategorizace a charakteristika vydaného díla

V nejširším záběru dělíme autorčinu tvorbu na beletristickou a nebeletristickou; o druhé zmíněné bude zmínka v druhé polovině kapitoly, stěžejní je pro nás oblast krásné literatury. V této oblasti rozlišujeme samostatné celky podle očekávaného okruhu čtenářů (recipientů). Těmi jsou čtenáři dětské, dospívající a dospělí. Poněvadž převažují knihy kategorie dětského čtenáře, i ty si postupně blíže rozčleníme do samostatných subkategorií.

3. 2. 1 Beletrie pro mladší děti

Do první kategorie spadají knížky spíše ranější (rok 2004 – 2008), vyznačující se větší angažovaností čtenáře, který se tak stává přímým hybatelem děje. Do této subkategorie řadíme kromě výše zmiňované *Chyťte Bycha* (2004) i *Horác a Pedro v zemi Bójů* (2005), *Ve škole straší* (2006) a *Senzační reportáže Elvíry Pobrkané* (2008). Prostředků, jakými autorka čtenáře aktivizuje, je mnoho. Nejčastěji volenými jsou zmiňovaná bludiště, hádanky a doplňovačky.

Druhou subkategorii dáváme do souvztažnosti s komiksem. Zejména pak s takovým, který byl původně před svým knižním vydáním obsahem dětského časopisu. Sem řadíme knihu *Medvídek Lup a jeho kamarádi* (2008), *Viktorka a vesmírná dobrodružství* (2014), *Na hradě Bradě* (2015) a částečně i *Čertice Dorka* (2016), jež však využívá pouze některých komiksových prvků. V tomto případě je nosným zdrojem informace prozaický text, nikoli komiksová sekvence.

Viktorka a vesmírná dobrodružství je vhodným příkladem, kterým ilustrujeme tuto kategorii. Vycházela původně ve Čtyřlístku v letech 2004 – 2010³², po čtyřech letech vyšlo její

³² Viktorka a vesmírná dobrodružství. In: *portal.cz* [online]. [cit. 13.2.2017]. Dostupné z: <http://obchod.portal.cz/viktorka-a-vesmirna-dobrodruzstvi/>.

souborné vydání v nakladatelství Portál. Zalíbila se dětem i dospělým, ceněna byla i kritikou. Za rok 2014 získala Zlatou stuhu za nejlepší komiksovou knihu pro děti a byla zařazena do katalogu Nejlepší knihy dětem vydávaným Komisí pro dětskou knihu SČKN a české sekce IBBY.

Viktorka studuje galaktickou školu a v rámci svých povinností navštěvuje jednotlivé planety, kde plní domácí úkoly. Letí vždy ve společnosti přátel – pilota Žabži a navigátora Fláje.

Další parciální část díla má společného jmenovatele v historii, více je zde zřejmá snaha o popularizaci daných tematických okruhů a zpravidla jde o knihy volné, tzv. „muzejní série“. Řadíme sem především *Husité* (2012), *Řemesla* (2013), *Jak se staví město* (2014) a *Husův dům* (2015), obsahově sem také vkládáme titul *Králík málem králem* (2016), který však na rozdíl od předešlých zmiňovaných nevznikal paralelně s konkrétní muzejní nebo zámeckou expozicí.

Králík málem králem je útlá knížka s bohatými ilustracemi Kateřiny Čupové, která byla představena v září roku 2016, tedy v jubilejním karolinském roce, kdy si český stát připomínal sedmisté výročí narození Karla IV. Už samotný název dokáže zaujmout svou jazykovou hříčkou.

V centru dění je malý králík Karel, který si příliš nevěří, ve škole se mu ostatní posmívají a on neví, jak z toho ven. Poté, co si však vyrobí královskou korunu z papíru, se mu mění život. Zjevuje se mu Karel IV., který jej svým příkladem a radami provází.

Kniha originálním způsobem zprostředkovává odkaz našeho největšího panovníka, a to na pozadí modelového příběhu hlavního hrdiny, se kterým se dětský čtenář nemá problém ztotožnit. Autorka se přitom dotýká i citlivých témat šikany a nepřijetí kolektivem, však prostřednictvím císaře ukazuje i cestu k aktivitě napadaného jedince.

Dílo bylo zařazeno na stránky prestižního katalogu Nejlepší knihy dětem, který každoročně sestavuje Komise pro dětskou knihu SČKN a česká sekce IBBY.

Díla *Vynálezce Alva* (2014), *Vynálezce Alva 2* (2017) a *Knihozrouti* (2016) ani do jedné z kategorií nezapadají docela a vyčleňujeme jim samostatný blok.

Vynálezce Alva vznikl nejprve jako komiks v časopise *Mateřídouška*³³, však v pozměněné autorské sestavě. Honza Smolík ve spolupráci se svou manželkou byl autorem námětu a scénáře, ilustrací se chopil Luděk Bárta. Po delší odmlce, roku 2012, se příběh dostal i na televizní obrazovky jako večerníček v České televizi. Natočeno bylo 7 dílů. Režii zastal

³³ *Vynálezce Alva*. In: *adam.cz* [online]. [cit. 13.2.2017]. Dostupné z: <http://www.adam.cz/clanek-2014100009-vynalezce-alva.html>.

opět výtvarník Bárta, komentář načetl Petr Rychlý. Kniha následovala o dva roky později, vyšla v Edici ČT. Rukopisu se ujala již pouze Klára Smolíková a ve spolupráci s Luděkem Bártou přidali do knižního vydání Alvových příběhů malá překvapení – sedm bonusových komiksových dvoustran na konci každé kapitoly a velké ilustrace Alvových zlepšováků³⁴.

Ačkoli by se dílo mohlo zařadit do předchozí kategorie knih, které vznikly z původních komiksových příběhů menšího rozsahu publikovaných zpravidla v periodikách určených dětem, my jej s tímto komentářem vyčleňujeme jako samostatnou kategorii právě proto, že cesta k fyzické knize vedla ještě přes animované televizní zpracování.

Vynálezce Alva 2 vyšel již čistě jako původní večerníček v roce 2015. Na scénáři se podílel tentokrát vedle Kláry Smolíkové její nynější manžel, Jiří Walker Procházka. V únoru 2017 vyšla knižní podoba, která taktéž ctí klasický koncept uzavřených dílů příznačný pro večerníčky – jednotlivé díly, respektive kapitoly na sebe nenavazují.

Obé zpracování prezentuje totožný obsah. V centru pozornosti je vždy malý vynálezce, drobný brýlatý rozcuchaný zrzek, a jeho dva kamarádi, sourozenci Filip a Denisa. Fantazie mu nechybí, zato je velmi roztržitý. V konstruování svých převratných vynálezů tak většinou nedomýšlí důsledky svého konání, a tak rychle dojde k úsměvné katastrofě nebo faux pas. Nečekané rozuzlení překerní situace ovšem přichází záhy. Z příběhů září fantazie, laskavý humor i drobné poučení. Tedy to, co bychom od dětských ilustrovaných příběhů očekávali.

Dílo *Knihožrouti* (2016) vyšlo v nakladatelství Triton. Vypráví příběh dvou bystrých prvňáků, Aleše a Zorky, kteří hledají příčinu ztrácejících se knih z místní knihovny. Napínavá knížka s prvky detektivky poodhaluje kouzlo, které se skrývá v dobré literatuře a vábí prostřednictvím příběhu čtenáře do knihoven. „*Malí čtenáři by měli objevovat, co se s námi děje, když zkrotíme písmenka a začteme se do příběhu. Opravdu lze knihu zhltnout a nezakuckat se? A neudusí se ten, kdo čte se zatajeným dechem? A proč knihy netlačí, když v nich ležíme?*“³⁵

Knihožrouti jsou výslednou realizací projektu Už jsem čtenář – Knížka pro prvňáčka za rok 2015/2016, který je každoročně vypisován Svazem knihovníků a informačních pracovníků České republiky (SKIP). Projekt je cílen na žáky prvních tříd pro podporu čtenářské gramotnosti.³⁶ Takto se *Knihožrouti* dostali asi ke 32 000 prvňáčků. Z důvodů souvisejících s projektem se knížka stala široké veřejnosti bohužel méně dostupnou, však i přesto by měla být

³⁴ Vynálezce Alva. In: *adam.cz* [online]. [cit. 13.2.2017]. Dostupné z: <http://www.adam.cz/clanek-2014100009-vynalezce-alva.html>.

³⁵ Knihožrouti. In: *klarasmolikova.cz* [online]. [cit. 13.2.2017]. Dostupné z: <http://klarasmolikova.cz/kniha/knihozrouti>.

³⁶ Projekt Už jsem čtenář – Knížka pro prvňáčka 2015/2016. In: *skipcr.cz* [online]. [cit. 15.2.2017]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/projekt-uz-jsem-ctenar-knizka-pro-prvnacka/projekt-uz-jsem-ctenar-2013-knizka-pro-prvnacka-2015-2016>.

k dispozici na vypůjčení. Druhé vydání je plánováno na rok 2018 dle projektových regulí, však nedočkavcům autorka připravuje rovněž „*knihožroutskou knihu, která vyjde na jaře 2017 s podtitulem Kam zmizela školní knihovna.*“³⁷.

Knihožrouty tedy nezařazujeme ani do jedné z výše popsaných kategorií, vzhledem k tomu, že kniha nebyla od samého počátku určena pro běžnou distribuci. Přesto mají nejbližše zřejmě ke kategorii první – tedy ke knihám „interaktivním“, které obsahují často taktéž detektivní zápletku.

Zcela samostatně stojí nejnovější projekt Kláry Smolíkové, komiksová revue *Bublifuk*. Ta vychází ve čtvrtletní periodě a prezentuje autorčin konstantní a neochabující zájem o tento žánr. Sama Smolíková je iniciátorkou projektu a stala se i jeho editorkou. Svým způsobem tak čtvrtletníkem navazuje na všechny předchozí spolupráce zejména s Honzou Smolíkem, se kterým tvořila většinu svých nejen knižních příběhů. Vychází od konce roku 2015.

Bublifuk v každém čísle představuje původní českou komiksovou tvorbu pro děti ve věkovém rozmezí 7 – 12 let. Prvotní impulz k vydávání revue vzešel z autorčina přesvědčení, že je komiks neprávem opomíjeným médiem,³⁸ zejména v kontextu s dětským čtenářstvím, a ze zmíněné dlouholeté zkušenosti v autorském tandemu někdejších manželů Smolíkových. Druhotně reaguje na nedostatek aktuální české komiksové tvorby, který pocítovali i samotní knihovníci a učitelé.³⁹ Klára Smolíková se vyjádřila ke vzniku revue takto: „*Když jsem dostala ocenění Zlatá stuha za komiks Viktorka a vesmírná dobrodružství, opakovaně jsem vyslechla povzdechnutí, že u nás příliš takových komiksů nevychází. Chybí komiksy, které by podchytily nejen začínající čtenáře, ale též děti starší, kterým komiksy pro děti už nestačí nebo které potřebují komiksem ke čtení postrčit. Atraktivní kulisy komiksových příběhů, akce a dobrodružství strhnou ke čtení i kluky a holky, kteří jsou se čtením tak trochu na štíru.*“ Jelikož jde autorům o komiks samotný, čtenáři se mohou mimo hlavní příběhy setkávat i se seriálem o tom, jak se vůbec komiks tvoří, případně je k dispozici i rubrika o české historii této tvorby. Záštitu nad projektem převzal Stanislav Juhaňák se svým vydavatelstvím Triton a aktuální číslo z února 2017 *Na zdar robotům* je již pátým výtiskem v pořadí. Zajímavý je jistě kromě jiného i tím, že se v něm čtenáři opět mohou setkat s novými příběhy Vynálezce Alvy.

³⁷ Knihožrouti. In: *klarasmolikova.cz* [online]. [cit. 13.2.2017]. Dostupné z: <http://klarasmolikova.cz/kniha/knihozrouti>.

³⁸ ČERNÝ, F. Klára Smolíková, spisovatelka a scenáristka komiksových příběhů. In: *Jihočeši* [rozhlasový pořad]. ČRo České Budějovice, 16.01.2016, 18:00. [cit. 13.2.2017]. Dostupné z: <http://prehraovac.rozhlas.cz/audio/3550552>.

³⁹ Komiks: Bublifuk!. In: *sarden.cz* [online]. [cit. 16.2.2017]. Dostupné z: <http://www.sarden.cz/2015-11-19-1714/komiks-bublifuk#page>.

3. 2. 2 Beletrie pro dospívající děti

Klára Smolíková byla dlouhou dobu vnímána čistě jako autorka dětských knih. Přirozeně vycházela z vlastní rodinné situace a stárí svých dětí. Poté, co Tobiáš a Jorika povyrostli, přišla na řadu tematika a zpracování bližší právě náctiletým čtenářům. Prvním takovým dílem je *H.U.S.* (2015). Kniha spadá příznačně do námi zkoumané tematiky husitství, budeme se jí tedy zabývat samostatně v kapitole Analýza a interpretace díla H.U.S. (Hus úplně světověj).

Druhým přírůstkem do této kategorie je nedávno uvedené dílo *Tajná dvojka A + B* s podtitulem *Zločin mezi dinosaurů* (2016). Kniha je opět napsaná ve spolupráci s Jiřím W. Procházkou, komiksově laděné ilustrace jsou z pera Viktora Svobody.

Zločin mezi dinosaurů je dle slov autorů vyslyšeným voláním mnoha dospívajících po knize detektivního žánru.⁴⁰ Autoři tak navázali na úspěšný příběh pro dospělé čtenáře s názvem *Mrtvá šelma* a využili své dosavadní zkušenosti z práce v tandemu.

Výsledné dílo je na jedné straně ryze detektivní, kde se typicky rozvíjí snaha vypátrat pachatele, na druhé straně jde o dílo skutečně dětské. Nesetkáme se zde s krutostí a brutalitou přítomnou obvykle nejen v moderních severských příbězích, naopak je posíleno formativní hledisko – např. odvaha dětí, aktivní hledání pravdy, skrytý apel na citlivost vůči prostředí, ve kterém se pohybují apod. V neposlední řadě se *Zločin mezi dinosaurů* podílí na prohlubování čtenářské gramotnosti – vede dospívající ke čtení mezi řádky, extrakci důležitých informací a kritickému myšlení. Je tak docíleno i prostřednictvím určité rekapitulace, která následuje za každou kapitolou. Vedle reflexe proběhlých událostí je čtenář nezbytný ještě i jako spoluvůrce dalšího pokračování děje. Poslouží k tomu dobře známé aktivizační prvky – kvízy, luštění aj. „*Na konci každé kapitoly pak ještě čeká na dětského detektiva malý kvíz, který se vždy váže k tématu právě přečtené kapitoly a testuje buď jeho pozornost, nebo všeobecné znalosti. V závěru knihy se nachází celkové vyhodnocení, kde si může čtenář podle dosažených bodů zvýšit sebevědomí nebo se nad sebou zamyslet.*“⁴¹

Obdobně jako u *Mrtvé šelmy*, kterou zmíníme v následujícím oddílu, i tato detektivka je zamýšleným prvním dílem k celé sérii, v tomto případě trilogii *Tajná dvojka A + B*. Další pokračování *Poprask v divadle kouzel* vyšlo v březnu 2017 a ještě do konce roku se čtenáři mohou těšit na *Zbloudilou střelu*.

⁴⁰ RŮŽIČKOVÁ, R. Napni se. In: *Klub Rádia Junior* [rozhlasový pořad]. ČRo Radio Junior, 12.11.2016, 19:00. [cit. 15.2.2017]. Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/3743092>.

⁴¹ SPITZER, R. *Tajná dvojka A + B – Zločin mezi dinosaurů*. In: [centrum-detektivky.cz](http://www.centrum-detektivky.cz) [online]. [cit. 18.2.2017]. Dostupné z: <http://www.centrum-detektivky.cz/vse/tajna-dvojka-a-b-zlocin-mez-dinosauru-jiri-w-prochazka-a-klara-smolikova>.

3. 2. 3 Beletrie pro dospělé čtenáře

Výčet jednotlivých částí beletristického díla autorky uzavírá zmínka o knize určené dospělému čtenáři – *Mrtvá šelma* (2015), opět v podání pozdějšího autorského tandemu Smolíková – Procházka.

Příběh je zasazen do prostředí města Tábora, v němž je hlavní zápletkou zmizení (rituální vražda) renomovaného profesora Kalandry – jde tedy o regionální detektivní thriller. „*Přepadení, vraždy a krádeže pokaždé nějak souvisejí s tábořským muzeem, a záhad přibývá.*“⁴² Hlavními hrdiny jsou bývalý policista Robert Štolba, který jako externí pracovník zabezpečuje muzeum, a tamní kurátorka Berenika Weissová. Odlišnosti v naturelu každého z nich se promítají i do kompozice knihy. Daný dějový úsek je vyprávěn vždy z jednotlivých úhlů pohledu; obě postavy nesou rovněž zřejmé autobiografické rysy svých autorů.

Spisovatelé knihu tvořili dlouhé tři roky, což je jistě důsledkem spolupráce obou méně sourodých autorských subjektů (spisovatelka naučných knih pro děti a autor sci-fi a fantasy). I přesto se jim podařilo napsat velmi dobré dílo, o čemž svědčí příznivé recenze kritiky,⁴³ ve kterém je spojeno faktické historické pozadí spolu s napětím, humorem a formálně zajímavou kompozicí.

Detektivka vyšla kromě klasického vázaného formátu také na kompaktním disku. Audioknihu namluvil Otakar Brousek mladší, Kateřina Janečková a Jiří Klem. Další chystaný případ série *Souřadnice zločinu* by měl být z prostředí Kutné Hory.

3. 2. 4 Ostatní tvorba

Doposud jsme se zabývali autorskou beletrii. Klára Smolíková je však velmi činorodá i v dalších oblastech. Takovou oblast tvoří např. publikace určené pro vzdělávání. Na svých webových stránkách⁴⁴ prezentuje v tomto okruhu sedm titulů, které si stručně představíme.

Šimonovy pracovní listy 11 (2004) jsou souborem grafomotorických cvičení pro předškolní děti, které Klára Smolíková připravila s někdejší manželkou, ilustrátorem Honzou Smolíkem. Doposud vyšly již ve čtyřech vydáních. Jednotlivá cvičení jsou zacílena na lepší

⁴² Mrtvá šelma (Souřadnice zločinu I). In: *albatrosmedia.cz* [online]. [cit. 18.2.2017]. Dostupné z: <http://www.albatrosmedia.cz/mrtva-selma-souradnice-zlocinu-i.html>.

⁴³ Srov. např. BOUCHALOVÁ, A. Mrtvá šelma straší živé. In: *neoluxor.cz* [online]. [cit. 19.2.2017]. Dostupné z: http://neoluxor.cz/blog/recenze/mrtva-selma-strasi-zive--964/?utm_source=shortener&utm_medium=link&utm_campaign=shortener&utm_content=mrtva-selma-strasi-zive.

⁴⁴ Klára Smolíková – spisovatelka, scénáristka a lektorka. In: *klarasmolikova.cz* [online]. [cit. 20.2.2017]. Dostupné z: <http://klarasmolikova.cz/>.

ovládání tužky a průpravu k psaní. Děti jsou motivovány tužkou Týnou, která úkoly doprovází. Procvičují se rovné čáry, oblouky, vlnovky, spirály apod. Vše se nese v zábavném duchu a jednotlivá cvičení nejsou samoučelná – děti procvičováním dotvářejí nějaký obrázek. Sekundárně je možné samozřejmě výsledné stránky vybarvovat, přítomny jsou i drobné vedlejší úkoly pro zájemce, při nichž děti rozvíjí práci s nůžkami a lepidlem apod.

Kniha *Hračky a masky z papíru* (2005) obsahuje předně vystřihovánky a další tipy na tvůrčí činnost. Určena je dětem od čtyř let. Pět tematických bloků Město, Vesmír, Zoo, Divadlo a Moře v sobě nese padesát nápadů. Kniha je přitom zpracována poměrně celistvě a v každé kapitole tak děti mají přesně napsány pokyny, jak mají postupovat. Výhodou jsou i metodické poznámky o speciálních pomůckách k práci se zrakově postiženými.⁴⁵

V počínání s názvem *Ovladač je můj aneb Jak na média* (2006) autorka jednoduchou formou uvádí děti do mediální gramotnosti. Zmíněna jsou všechna klíčová média od tiskovin, přes rozhlas, televizi, počítač, jejich principy fungování a dopad na uživatele.

Šimonovy pracovní listy 12 (2006), určené dětem předškolního věku a prvním ročníkům základních škol, hravou formou učí děti dopravní výchově úměrně jejich věku. Svým zaměřením tedy pracovní sada postihuje bezpečnost dítěte v roli chodce, cyklisty, spolujezdce a cestujícího v hromadné dopravě.⁴⁶ V souboru jsou zařazeny i náměty pro hry s danou tematikou, inspirace k tvorbě školního projektu v obdobném duchu a mnoho dalšího.

Další interaktivní pomůcka pro děti a učitele na prvním stupni základních škol rozvíjí témata environmentální a multikulturní výchovy. Zabývá se dávnými vztahy mezi člověkem a zvířaty od pravěku do dnešní doby – domestikace, zvířata jako součást společenského kultu, ale i myslivost, zpracování živočišných produktů aj. Kniha má název *Lidé a zvířata* (2008) a vznikla spolufinancováním prostřednictvím fondů EU.

Volně na knihu navazuje i *Samá voda* (2009), kterou taktéž vydala nezisková organizace Ochrana fauny ČR. Žáci jsou seznamováni s využíváním vody dříve a dnes; kniha představuje procesy hledání vody, úzké navázání na péči o životní prostředí, současný fenomén balené vody, zpracování odpadní vody apod.

Třetí publikace z volné „environmentální série“ *Dobrou chuť* (2009) poukazuje na potravu. Přináší exkurz do historie, kdy se lidé živili lovem a sběrem, a paralelu k dnešnímu pojetí „lovu“ potravin v supermarketech. Mimo jiné chce upozornit i na původ potravin. Roste

⁴⁵ Hračky a masky z papíru. In: *klarasmolikova.cz* [online]. [cit. 20.2.2017]. Dostupné z: <http://klarasmolikova.cz/kniha/hracky-masky-z-papiru>.

⁴⁶ Dej pozor, zajíci!. In: *klarasmolikova.cz* [online]. [cit. 20.2.2017]. Dostupné z: <http://klarasmolikova.cz/kniha/dej-pozor-zajici>.

totiž generace dětí, která netuší, jak se plodiny pěstují, jak se zpracovávají v hotové produkty, odkud se dovážejí do obchodů atd.⁴⁷ I na tyto otázky se snaží pracovní listy a metodika pro učitele odpovědět.

Klára Smolíková se též podílela na audiovizuálních materiálech. Majoritním dílem je v této oblasti již zmiňovaný večerníček *Vynálezce Alva* (2012, 2015), na němž spolupracovala jak s Honzou Smolíkem, tak v případě druhé série s Jiřím Walkerem Procházkou. Výtvarnou a režijní spolupráci zastal Luděk Bárta.

Další takový multimediální počín je spjat s expozicí v Třebíči – *Cesty časem* (2012). V tomto případě tedy opět nalézáme pro autorku typické tematické zaměření.

Po bok těmto filmovým zpracováním dáváme i spolupráci na dalších multimediálních projektech, jež spadají do oblasti interaktivních webových portálů a hravých aplikací. Je to i projekt České spořitelny na podporu finanční gramotnosti s názvem *Spořínkov* (2010), silniční bezpečnosti v případě *ŠKODY hrou* (2007 – 2008) a projekt interaktivních elektronických materiálů pro učitele – *Čtení krajiny* (2008).

Klára Smolíková má ve své profesi široké pole působnosti. Začínala jako přispěvatelka do dětských periodik, stala se vyhledávanou autorkou literatury pro mladší děti, ale zejména v posledních letech se jí velmi daří oslovit i čtenáře dospívající či přímo dospělé. Ve svém díle uplatňuje několik relativně ustálených prvků; zájem o naučnou oblast literatury a historickou tematiku, interaktivitu mezi dílem a čtenářem, práci s napětím a prvky fantastické a komiksové. Ačkoli se s těmito příznačnými charakteristikami setkáváme kombinovaně a napříč celým dílem, nejmarkantnějšími z nich jsou zmiňovaná historie a komiks. Komiks je přítomen ať už jako svébytný žánr nebo jako prvek ilustrující příběhovou prózu. Jasná spojitost je v tomto případě s jejím prvním manželem, Honzou Smolíkem, se kterým vytvořili na dlouhou dobu pevnou autorskou dvojici. Svébytnou roli komiksu ve svém díle autorka umocnila iniciací a spoluautorstvím nové komiksové revue *Bublifuk* a také četností svých vzdělávacích a osvětových workshopů na toto téma, s nimiž se laická i odborná veřejnost může setkávat napříč republikou.

Vedle literární tvorby se věnuje také muzejní pedagogice, kterou úspěšně propojuje se spisovatelskou dráhou (často je daná spolupráce podkladem pro knihu či výstavu). Podílela se na realizaci několika expozic i naučných stezek v přírodě.

⁴⁷ Dobrou chuť!. In: *klarasmolikova.cz* [online]. [cit. 21.2.2017]. Dostupné z: <http://klarasmolikova.cz/kniha/dobrou-chut>.

4 Tematika husitství v díle Kláry Smolíkové pro děti a mládež

Tematická rovina, složka významové struktury literárního díla je propracovanou komplexní záležitostí. Ladislava Lederbuchová pojem charakterizuje slovy: „*Významy textu, které prostřednictvím jazyka a kompozice textu odkazují k jeho námětu, ale i k autorskému a čtenářskému subjektu.*“⁴⁸ Tematická výstavba tvoří hierarchii a jednotlivé elementární části od sebe nelze oddělovat, neboť jsou k sobě vázány vzájemnými vztahy. I přesto můžeme v díle mnohdy rozlišit téma hlavní a témata dílčí, přičemž pokud bychom postupovali v další dekompozici díla, došli bychom na úroveň drobných motivů. Výchozím aspektem je předpoklad syžetu.

Josef Hrabák termínem téma označuje ideový a dějový základ díla. „*Sám ‚věcný‘ obsah, oddělený od ideového hodnocení, nazýváme námětem.*“⁴⁹ Proto může být stejný námět zpracovaný mnoha způsoby. Zásadním činitelem je zde autor sám, který vybírá a staví jednotlivé významové části dohromady.

Hrabák jmenuje i další související pojem, který bývá mnohdy využíván jako synonymum pro výše zmíněné – látka. Hrabák tady upozorňuje na dvojí význam. Jednak pojmem označuje události, které dílo sděluje, a jednak tím míní konkrétní zpracování těchto událostí. Pro nás je zde důležité zejména druhé hledisko, které uplatňujeme ve shodě s Hrabákem, vnímáme-li dílo v tematickém vztahu k jinému dílu. Jinými slovy, zkoumáme-li onu „*tematiku*“ jako prvek vzájemné podobnosti či shodnosti. Pak je látka v podstatě tímž pojmem jako námět.⁵⁰

Pro tuto chvíli se proto oprostíme od celistvosti tématu a účelně omezíme pojem na látkovou rovinu knih. V případě spisovatelky Kláry Smolíkové se zabýváme takovými knihami, které mají společný námět v postavě Jana Husa, případně v době husitství – *Husité* (Albatros, 2012), *Husův dům* (Albatros, 2015) pro dětské čtenáře, a dílo *H.U.S.* (Kalich, 2015) pro dospívající čtenáře, jenž se stane předmětem detailnější analýzy.

Jan Hus (kol. 1370 – 1415) a doba husitských válek (1419 – 1485) je pro českou kulturu příznačná. Byla to doba, kdy se Češi nesmazatelně zapsali do dějin Evropy. Doba s sebou nesla řadu rozporů. Na jedné straně byly hluboké myšlenky, zájem o původní křesťanské hodnoty, jejichž aktivní žití hájil právě mistr Jan Hus. Na druhé straně zde však byl protipól v postupném

⁴⁸ LEDERBUCHOVÁ, L. *Průvodce literárním dílem: výkladový slovník základních pojmů literární teorie*. 1. vyd. Jinočany: H & H, 2002. ISBN 80-7319-020-6. s. 326.

⁴⁹ HRABÁK, J. *Úvod do teorie literatury*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. Učebnice pro vysoké školy. s. 42.

⁵⁰ tamtéž s. 42-43.

štěpení církve, jejíž křesťanské náboženství bylo jedním z pojítek středověké Evropy, pokřivení původních reformačních myšlenek a dezinterpretace, která vedla až k vyhocenému náboženskému fundamentalismu a absurdnímu a mnohdy krvavému fanatismu. Důsledky této ambivalence historie zachovala a často prohlubovala. Mnohé mýty o této době ustavil i komunistický režim. A jestliže máme rozeznat základní motivační prvek v rovině námětu, jež autorku dovedl k napsání těchto knih, je to bezpochyby snaha o současnou interpretaci podloženou aktuálními poznatky a snaha o demytizaci petrifikovaných „pravd“. Příkladem je třeba dodatek starší archivářky z knihy *H.U.S.*: „*A ne abyste někde psali nebo říkali, že Hus byl rektorem univerzity už v roce 1402! ‘Proč?’ ‘Protože se jím stal až v roce 1409. Je to často opakovaná chyba. Někdo si nepozorně přečetl čárky v latinské větě na jedné listině, kterou tady v univerzitním archivu máme.*“⁵¹

Docházíme zde tedy opět k současné tendenci v historiografii i literatuře čerpající námět z českých dějin, které dominuje snaha o nezaujaté, pokud možno objektivní zobrazení dějin. Tuto charakteristiku spatřujeme implicitně i v námi sledovaných knihách. Otázka však zní, zda vůbec lze dějiny vykládat v absolutním měřítku objektivně, zda to není vlastně utopický požadavek. Na tuto otázku autorka odpovídá prostřednictvím ozvuku postavy kočího na Staroměstském náměstí – v rozhovoru mezi hlavním hrdinou a ním, v díle *H.U.S.*, který ve své úvaze nastiňuje spíše onu utopii.⁵² „*Moje generace vyrůstala na Husitské trilogii a film Jan Hus od Otakara Vávry se Zdeňkem Štěpánkem v hlavní roli jsme viděli několikrát.* (...) *‘Já ty filmy neznám,’ odpověděl Petr. ‘Chyba, chlapče, chyba. Na tu dobu to byly fakt bijáky, opravdové velkofilmy. Jen si člověk musel hlídat, co se mu snažily zasít v hlavě za pohádky. To dělá každá doba. Havlíček Borovský, Masaryk, Jirásek – každý si z Husa vypůjčil jen to, co se mu hodilo.’ ‘Myslíte, že dneska jsme objektivní?’ zeptal se se zájmem Petr. ‘Jak bychom mohli?’ zasmál se kočí, až se rozkuckal. ‘Zase jen hledáme v minulosti odpovědi na otázky, které nás trápí dnes. Rozuměj: Odpovědi na své otázky.*“⁵³ Přesto všechno se Smolíkové toto přiblížení k objektivitě daří.

Každá ze zmíněných knih však na problematiku nahlíží trochu z odlišných úhlů pohledu, byť se v mnohém knihy doplňují, resp. informace dublují. Kniha *Husité* se nezabývá ani tolik Janem Husem, jako spíše dobou následující po jeho upálení. Ilustrované vyprávění začíná v podstatě při budování města Tábor a v ohlédnutí se za kořeny tehdejšího stavu

⁵¹ SMOLÍKOVÁ, K. *H.U.S.: Hus úplně světověj*. První vydání. Praha: Kalich, 2015. ISBN 978-80-7017-218-6. s. 168.

⁵² tamtéž s. 174.

⁵³ SMOLÍKOVÁ, K. *H.U.S.: Hus úplně světověj*. První vydání. Praha: Kalich, 2015. ISBN 978-80-7017-218-6. s. 174.

společnosti. V centru pozornosti jsou křížácké bitvy i rozkoly mezi husity. Značná pozornost se dostává popisu husitských zbraní a bojové taktiky, ale i životopisným medailonům předních postav doby u nás (Jan Žižka, Petr Chelčický, Jiří z Poděbrad) i ve světě (Jana z Arku). Autorka se konečně neomezuje pouze na pouhou dobu husitských tažení, ale pokračuje v dějinné inspiraci reformačními myšlenkami přes Jednotu bratrskou a Jana Amose Komenského, až po období první republiky.

V knize *Husův dům* se setkáváme s ilustrovaným životopisem Jana Husa. Ten je doplněn o mnoho aluzí. Čtenář se účastní kostnického koncilu, projde si nejznámější pamětihodnosti a symboly Kostnice – muzeum v Husově domě, sochu Kurtizány apod. Také pro tuto knihu je typické množství medailonů historických postav a reálií, které jsou více, či méně spojeny s Janem Husem.

Již z těchto náznaků lze registrovat, že knihy jsou primárně uměleckonaučné a děj, který rámuje jednotlivé výseky života Jana Husa, resp. vývoj husitství, je spíše druhořadý. Zde se poněkud odlišuje třetí kniha o Janu Husovi – *H.U.S.*, která obsahuje poměrně důmyslně prokomponovaný děj, ve kterém Smolíková ukázala také své fabulační schopnosti. Knihu si více rozebereme v následujících částech práce.

Pokud se bavíme o tematice husitství v díle Kláry Smolíkové, je zcela na místě očekávané historické zařazení (15. století) se všemi reáliemi. Zde tedy významně participuje časové a místní hledisko celistvého pojetí tématu. Téma má však v sobě implicitně i ideovou složku, která přesahuje pouhý fyzický, zjevný rámec díla a která určuje jeho výslednou kvalitu. Skrze tyto symbolické a alegorické roviny dílo komunikuje patrně nejvíce a toto je zpravidla kritérium pro to, zda mluvíme o krásné literatuře v souvislosti s hloubkou, resp. zda má dané dílo nějaký, z hlediska širokého pojetí estetiky, přesah. Samozřejmým předpokladem je určitý nárok na čtenáře.

V následujících částech práce se tedy budeme zabývat konkrétní analýzou a interpretací díla *H.U.S.*, kterou se pokusíme doložit právě onen ideový přesah⁵⁴, který koresponduje s pojetím tématu jako myšlenky vyjádřené v té nejjobecnější formě.⁵⁵ Postupovat budeme od motivů přes vyšší celky.

⁵⁴ Srov. HRABÁK, J. *Úvod do teorie literatury*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. Učebnice pro vysoké školy. s. 42.

⁵⁵ KRČ, E., ZBUDILOVÁ, H. *Úvod do teorie literatury: literární terminologie a analýza literárního díla*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-2903-8. s. 50.

5 Analýza a interpretace díla H.U.S. (Hus úplně světověj)

V této kapitole navážeme na předešlé tematické úvahy. Již se nebudeme zabývat toliko plošně knihami „husitské tematiky“ autorky Smolíkové, ale zaměříme se modelově na jednu z nich, v níž se budeme snažit za pomoci analýzy vyabstrahovat téma ve smyslu hlavní myšlenky díla.

5.1 Východiska

Kniha byla vydána v roce 2015, tedy v roce, kdy si nejen Česká republika připomínala jubilejní šestisté výročí upálení Jana Husa. Po celý tento rok bylo připraveno mnoho akcí – přednášky teologů, historiků i významných zahraničních hostů, besedy a výstavy, které často zaštiťoval spolek Jan Hus 600. Slavnosti vyvrcholily na státní svátek 6. července v Praze.

Jako významnou okolnost vzniku zmiňujeme i spolupráci autorky s Husitským muzeem v Táboře, ale i s dalšími muzejními subjekty. Husitské muzeum autorku také pojí s novinářem a historikem Richardem Vlasákem, který výrazně dopomohl knize po odborné stránce. „*Oba nás ve stejnou dobu napadlo, že by měla vzniknout nějaká kniha o Husovi. Že by to neměl být žádný strohý životopis a ani pohádka. Předkládal jsem témata, která by se mohla objevit, a Klára to skvěle napsala. Tak vznikla knížka H.U.S. Hus úplně světověj.*“⁵⁶ Vlasák však nezůstal pouze u námětu, ale knihu opatřil i vysvětlivkami. *H.U.S.* se tak řadí k moderním knihám s historickou tematikou, které se mohou odkazovat k významům použité terminologie, ale i k aktuálním faktografickým poznatkům z této oblasti. Mezi často citované patří původní Husovy spisy, řeči státníků, ale i souborné monografie renomovaných historiků-vědců v čele s Františkem Šmahelem.

V neposlední řadě zmiňujeme jako důležité východisko pro dílo i nakladatelství Kalich, ve kterém kniha vyšla. Tento nakladatelský dům založený Českobratrskou církví evangelickou v roce 1921 se stal významným garantem kvalitní literatury domácí i překladové, která se specializuje na díla teologické a filozofické povahy. Podobně vydává i humanisticky orientované knihy a knihy v obdobných intencích pro děti a mládež. Do značné míry je tedy už samo nakladatelství signifikantním znakem.

Kniha byla od počátku směřována k mládeži, která se v období dospívání hledá, utváří si svou jedinečnou osobnost a skládá svůj žebříček hodnot. Odkazuje nás k tomu i peritext na

⁵⁶ VÁCHOVÁ, L. Novinář, historik a brzy kněz. S Richardem F. Vlasákem o uprchlících i ragby. In: *Jižní Čechy ted'* [online]. [cit. 28.3.2017]. Dostupné z: <http://www.jcted.cz/novinar-historik-a-brzy-knez-s-richardem-f-vlasakem-o-uprchlicich-i-ragby/>.

zadní straně knihy. „*Klára Smolíková napsala už řadu popularizačních naučných knih pro děti. Tentokrát zpracovala aktuální dějepisné poznatky o Janu Husovi formou napínavého příběhu pro čtenáře kolem třinácti let.*“⁵⁷ Richard Vlasák ke knize dodává: „*Cílili jsme na pubertáky a adolescenty. Pro tuto skupinu se hodně těžko píše, ale na druhou stranu je velice důležitá. V tomto věku si člověk začíná uvědomovat morální hodnoty a nachází k nim vztah. Zároveň vidí všechno tak trochu černobíle. Hledá se a my jsme chtěli nabídnout pomoc v hledání po té morální stránce. To byl můj přístup k věci. (...) Než přišla kniha na svět, trvalo to asi tři čtvrtě roku.*“⁵⁸

Co se týče recepce knihy, s jistotou můžeme tvrdit, že dílo zaujalo odbornou veřejnost. Bylo totiž zařazeno do prestižního knižního katalogu Nejlepší knihy dětem pro rok 2014/2015, který každoročně vytváří Komise pro dětskou knihu SČKN a česká sekce IBBY. Úspěch slavila i v rámci celostátní ankety Suk – čteme všichni, kde získala Cenu učitelů za přínos k rozvoji dětského čtenářství. Rovněž byl *H.U.S.* nominován na cenu Zlatá stuha.⁵⁹

5.2 Děj

Hlavní dějová linie se váže přirozeně k hlavnímu protagonistovi knihy – Petru Mladému. Ve škole dostane za úkol napsat referát o Janu Husovi. Dle očekávání se mu do práce dvakrát nechce, však nakonec úkol přijímá jako výzvu. Práci podřizuje svůj volný čas a vydává se na cestu osobního poznání zmíněného člověka. Na této cestě mu s přátelským zájmem pomáhá sympatická spolužačka Magda Bártová, kterou nejenže taktéž zajímá Jan Hus a dobrodružství okolo, ale i Petr.

Petr postupně zjišťuje, že mistr Jan Hus nebyl jen historickou trochu, vzdálenou postavou, ale ve své podstatě obyčejným člověkem z masa a kostí, se svými starostmi i radostmi. Putování po stopách Husa dvojici dovádí jak do okolí města Tábor, v jehož blízkosti žijí, ale opakovaně především do Prahy.

Druhou dějovou větev, která je paralelní k ději hlavnímu, představuje příběh Petrova otce – Aloise Mladého. Alois pracoval jako uznávaný investigativní žurnalista pro televizi do chvíle, než začal soudní spor mezi ním a firmou Vysokostav. Patrně ve svých reportážích obvinil vedení firmy z nekalého získávání velkých zakázek. A jelikož má své tvrzení podloženo

⁵⁷ SMOLÍKOVÁ, K. *H.U.S.: Hus úplně světověj*. První vydání. Praha: Kalich, 2015. 202. s. ISBN 978-80-7017-218-6. Peritext.

⁵⁸ VÁCHOVÁ, L. Novinář, historik a brzy kněz. S Richardem F. Vlasákem o uprchlících i ragby. In: *Jižní Čechy teď* [online]. [cit. 28.3.2017]. Dostupné z: <http://www.jcted.cz/novinar-historik-a-brzy-knez-s-richardem-f-vlasakem-o-uprchlicich-i-ragby/>.

⁵⁹ *H.U.S.* In: *klarasmolikova.cz* [online]. [cit. 24.3.2017]. Dostupné z: <http://klarasmolikova.cz/kniha/h-u-s>.

pouze částečně, firma vše obrací proti němu s cílem jej zlikvidovat za poškození jejich dobrého jména.

Třetí dějovou rovinu představuje samotný životní příběh Jana Husa. Od jeho narození, přes dětská léta v kostelním sboru, studia na univerzitě, jeho akademickou a kněžskou dráhu až po smrt na hranici za Kostnicí. I v tomto případě autorka Husovu linii obohacuje o dobu následující a postavy v ní, které se výrazněji inspirovaly životem tohoto výrazného Čecha.

5.3 Motivy

Pojem motiv je opět možné uchopit v různých rovinách. Analogicky k hudební terminologii, ze které přešel i do oblasti literární teorie, jej charakterizujeme jako „nejmenší významovou konkrétní jednotku (pohnutku) v tematické výstavbě literárního díla, která se nemůže dále dělit (větší než slovo nebo syntagma).“⁶⁰ Hrabák motiv charakterizuje jako „nejmenší celistvost podávající věcnou informaci o situaci.“⁶¹

V tomto významovém užití by byl motiv velmi malou jednotnou a z hlediska analýzy literárního díla méně vhodný. S tímto ohledem motiv definujeme širše v intencích Hrabákovy aplikace na literární komparatistiku jako „minimální zřetězení informací o situacích, které se mohou ‚stěhovat‘ z jednoho díla do druhého.“⁶² Dochází tedy k většímu zobecnění, větší abstrakci zobrazovaného na základě vztahu mezi původními jednotlivými „motivky“. Tyto nosné motivy budou konečně vyzdvíženy v naší analýze.

5.3.1 Vztah mezi učitelkou a žákem

Tímto motivem začíná celá kniha. Z hlediska syžetu je na pozadí tohoto vztahu rozvrstvená expozice. Jsou představeny dvě hlavní postavy – Petr Mladý a Magda Bártová. Petrův vztah k učitelce je spíše negativní. Učitelka je v knize líčena zejména z pohledu Petra – jako zahořklá, úzkoprsá a zkostnatělá osoba. Tyto charakterové vlastnosti a v jistém smyslu profesní determinanty jsou umocněny i příjmením Stará, které je využito jako nomen omen. Ve stejné významové rovině je využito i její jméno Božena – dle Petra Bóža. V konotaci takového pejorativního pojmenování je obsaženo „no bóže...“. Na druhé straně se jeví učitelka jako

⁶⁰ KRČ, E., ZBUDILOVÁ, H. *Úvod do teorie literatury: literární terminologie a analýza literárního díla*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-2903-8. s. 51.

⁶¹ HRABÁK, J. *Úvod do teorie literatury*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. Učebnice pro vysoké školy. s. 47.

⁶² tamtéž s. 48.

schopný kantor, který dokáže udržet třídu „na uzdě“. Přece jen má na starosti děti okolo čtrnáctého roku, tedy pubescenty se všemi příznačnými vlastnostmi.

„Ticho bude ve třídě!“ narovнала se profesorka. Vysypala na první lavici ukázkové práce v kroužkové vazbě a rukou naznačila, aby si je mezi sebou poslali. „Copak, Aneto, co potřebujete?“ „A můžeme teda používat aspoň jiné webovky?“ mávala z druhé lavice rukou dívka s nápadným výstřihem a výrazným make-upem. „Nebo snad musíme zase do knihovny?“ Zeptala se tónem, jako by tou otázkou právě obžalovala celý školní systém. „Knihy mají vždycky přednost, Aneto.“⁶³

Z pohledu Magdy je nazírána učitelka jako nezpochybnitelná autorita a respektuje ji i přes zjevné neduhy.

Tento motiv je příznačný spíše pro začátek příběhu, kde je bezpochyby motivem dynamickým (nebýt učitelkou zadaného úkolu, děj by se ani nerozběhl). Postupně se však jeho funkce oslabuje a z textu se vytrácí.

5.3.2 Vztah mezi Petrem a Magdou

Vývoj tohoto vztahu je jedním z majoritních motivů, jenž prostupuje celým dílem. Z pohledu Petra je zpočátku tento vztah, který v podstatě iniciovala Magda zasláním informací k Janu Husovi na Facebooku, iracionální a v jistém smyslu nežádoucí. Je zvyklý na svoje samotářské a autonomní vystupování, na kterém nehodlá nic měnit.

„Pro změnu ti straší v hlavě Masaryk?“ překvapil ho dívčí hlas. Byla to Magda. Samozřejmě ve svetru. Posadila se na lavičku, a místo aby počkala na odpověď, položila další otázku: „Taky jedeš do Prahy?“ Petr přikývl. „Hrozně ráda jezdím vlakem. Škoda, že do Radenína nejezdí.“ Ta holka je opravdu švihlá, pomyslel si Petr.⁶⁴

Jejich vztah zpočátku spojuje spíše, pro Petra vlažný, zájem o husovskou seminární práci. Zatímco on vnímá referát jako nutné zlo, Magda v ní vidí příležitost. Postupně spolužačka v kamarádovi vzbudí zájem na základě osobní motivace, což oba dovede k dobrodružnému objevování Husova života, myšlenek a míst s ním spojených. Nutno dodat, že zájem Petra stimuluje i jeho otec Alois.

Druhým prvkem, který je spojuje, je vzájemná sympatie. Tu však každý na tom druhém teprve objevuje. Petr vnímá, že Magda je tak trochu alternativní. S nikým se nebaví, nosí

⁶³ SMOLÍKOVÁ, K. *H.U.S.: Hus úplně světověj*. První vydání. Praha: Kalich, 2015. 202. s. ISBN 978-80-7017-218-6. s. 11.

⁶⁴ tamtéž s. 33.

podivné oblečení, v průběhu se dozvídá, že je evangelička (což jej vyvede z míry) apod. Zároveň si však musí přiznat, že se mu líbí.

„Měj se fajn. ‘ Popadla kabelku a byla venku. ,Ty taky,‘ díval se za ní. Ta holka byla zajímavá. A zajímavě hezká. “⁶⁵

„Oblečená byla tak za tři stovky i s botami, ale jeho bavilo se na ni koukat. Neuhýbala pohledem, nepitvořila se jako ostatní puberťáčky, myslela si svoje. “⁶⁶

Ani Petr není vždycky v očích Magdy hvězdou.

„Magda zaváhala. Přátelství s tímhle podivínským Pražákem je jako cesta po minovém poli. Neustále se musela rozhlížet, aby nešlápla vedle. Prohlédla si ho. Lehce se hrbil. Ve velké tmavošedé mikině, určitě o dvě čísla větší, vypadal menší, ale dlouhé ruce a velké boty dávaly tušit, že tenhle kluk se ještě vytáhne. Nebyl to žádný třídní krasavec, spíš dravec, kterému přistříhli křídla, proto se po každém ohání zobákem. Výrazný nos a slámové vlasy stažené do krátkého culíku ten dojem potvrzovaly. – Ale ano, odpověděla si vzápětí. Má to smysl. Zajímal ji. “⁶⁷

Společný zájem o Husa, ke kterému se dopracoval i Petr, je však stále častěji dostává do vzájemné blízkosti. Dvojice spolu začne trávit volný čas jak v „akci“, kdy chodí po místech příznačných pro Husovo působení, tak i na místech soukromějších a intimnějších, v čajovnách. Autorka však tuto linii v knize explicitně neuzavírá do nějakého přesvědčivého harmonického závěru. Nechává na čtenářově fantazii, co se s postavami děje po konci knihy. Jistý je pouze tento akt, který je vepsán do posledních řádků děje: *„Karel s Petrem si podali ruce a uznale se poplácali po ramenou. Magda si s Karlem taky potřásla pravicí, ale Petrovi dala pusou. “⁶⁸* Na základě výše zmíněného kategorizujeme motiv jako dynamický.

5.3.3 Vztah mezi Petrem a otcem

I v tomto vztahu dojde během čtení k velkému vývoji, jde též o motiv dynamický. Petr je na otce naštvaný. Jemu dává za vinu to, že se musela celá rodina přestěhovat z komfortní a zabydlené Prahy někam na jih Čech. Doslova protichůdně působí otcova, potažmo rodinná situace před jeho opuštěním televize a po ní, stejně jako vlastní období rezignace vůči období aktivity a nasazení pro rozkrývání pravdy. Otcovo chování má tedy obrovský dopad na rodinu,

⁶⁵ SMOLÍKOVÁ, K. *H.U.S.: Hus úplně světověj*. První vydání. Praha: Kalich, 2015. 202. s. ISBN 978-80-7017-218-6. s. 21.

⁶⁶ tamtéž s. 35.

⁶⁷ tamtéž s. 62-63.

⁶⁸ tamtéž s. 184.

na její praktický chod a vztahy uprostřed ní. Ambivalentní situace dokládá dvojice následujících ukázek:

„, Co škola?‘ zeptal se Petra, ale oči od knihy nezvedl. ‚Dobrý.‘ ‚Hm, to jsem rád.‘ Petr ještě chvíli stál ve dveřích, ale rozhovor byl zřejmě u konce. Otec se opět ponořil do myšlenek a nespravedlivém světě, který mu vůbec nerozumí. Měl to napsané na zkrabatěném čele. ‚Tati, tak mě napadlo, nevíš, proč se to tu jmenuje Hroby?‘ (...), ‚Myslím, že podle kopcovitého terénu. Jako pahrbky.‘ Konec. Žádné veselé historky, žádné poučky o původu místních názvů, žádné výzvy typu ‚Co takhle v noci vyrazit na hrobský hřbitov? Mezi hroby?‘“⁶⁹

„,Já jsem ti to v pátek vlastně nestihl říct. Dohodl jsem se, že budu přispívat do místních novin. A ke článkům musím dodávat fotky.‘ ‚To je skvělý, tati. Mám radost,‘ plácl ho Petr po zádech. ‚Díky. Díky. Ale ještě není vyhráno. Léta jsem točil reportáže, to je úplně něco jiného než psát články.‘ (...) ‚Ty to zvládneš, Lojzo.‘ Petra bavilo tátu občas oslovovat jménem. Připadal si tak sám dospělejší, jako parták.“⁷⁰

5.3.4 Motiv průvodce

Motiv přítomný napříč celým dílem. Zpravidla se objevuje na místech, které potřebují nějaký zajímavý výklad (zde tedy obvykle text nabývá uměleckonaučného charakteru). Největší výskyt je tím pádem během dvou pražských návštěv obou hlavních protagonistů, Petra a Magdy. Charakteristickým je kromě poutavého vyprávění také svou nahodilostí. Jeho příchodu nic nenasvědčuje, resp. vypravěč nás na jeho uvedení nijak nepřipraví. Tato charakteristika se však částečně mění s postupem knihy, kdy si na tento princip „náhody“ zvyká nejen čtenář, ale i dvojice hlavních postav. Mnohdy je motivu vlastní i určité mystično a fantaskno.

Poprvé se s ním čtenář setkává nepřímo ve facebookové zprávě Magdy, která Petrovi zasílá informace k jeho referátu (Magda de facto působí podobně, však přímo, i v průběhu celého díla, nicméně tím se účinnost tohoto motivu ve spojitosti s ní oslabuje). Naopak vyvstává mnoho takových situací během putování Prahou – poprvé pod sousoším sv. Václava na Václavském náměstí. Na Petra z ničeho nic začnou sochy mluvit. V rozhovoru s předními českými svatými dostává informace o předmětu své práce.

„,A prosím, mohu se na něco zeptat?‘ osmělil se Petr k otázce. ‚Proč tu vlastně mezi vámi není Jan Hus?‘ ‚Proč se ptáš zrovna na Jana?‘ ‚Protože jsem ho dostal jako téma školní

⁶⁹ SMOLÍKOVÁ, K. *H.U.S.: Hus úplně světověj*. První vydání. Praha: Kalich, 2015. 202. s. ISBN 978-80-7017-218-6. s. 23.

⁷⁰ tamtéž s. 100.

práce, ' přiznal bez vytáček. ,Není tu, protože je mladý,' ozvala se zezadu Anežka. ,A hlavně není svatý,' vysvětlil Vojtěch. “⁷¹

Zvlášť výrazných kontur nabývá v tomto motivu temná postava neznámého mladíka před kostelem sv. Michaela archanděla.

„Co hledáte?' zeptal se jich zvláštní bledý mladík v tmavém plášti, který se zničehonic vynořil ze stínu průchodu. “⁷² Muž je pak vezme i do krypty pod kostelem. „Vešli do prostorné krypty. Přepadl je pocit zmaru. Na zemi se válely desky, latě, náhrobní desky, staré krabice a zmuchlané papíry. (...) Magda s Petrem se rozhlíželi. Místo posledního odpočinku významných měšťanů, mnichů a profesorů sloužilo jako podivný lunapark. (...) Bledý mladík vypadal ještě přízračněji než v denním světle před kostelem. Smutně ukázal místo významného pohřebiště a dokončil příběh Husova učitele a přítele. “⁷³

5.3.5 Motiv skromnosti

Tento motiv výrazně vystupuje do popředí v postavě Magdy Bártové a její rodině. Pochází z rodiny z dnešního pohledu početnější. Má tři sourozence, bratry. Motiv se projevuje např. v souvislosti s popisem Magdina oblečení (viz výše) nebo také v narážce na jejich malý byt, ale také na místě, kdy pro ústřední dvojici po pozdním návratu z Prahy přijíždí Magdin nejstarší bratr Josef s rodinným autem.

„Když vyšli v Táboře před nádraží, podivnými přískoky k nim doskákala rachotina přímo ukázková. Zrezivělé plechy, výfuk vydával zvuky, za které by se nemusel stydět ani traktor, promáčknuté dveře. (...) ,Tyhle dveře neotvírej, nešly by pak zavřít,' dodal ještě mladík pro Petra, který chtěl nastoupit zadními dveřmi za spolujezdcem. “⁷⁴

Však motiv není užíván ve významu nějaké těžkosti. Naopak je nepřímo vyjadřován postavami v jakési samozřejmě přijaté životní okolnosti. Je vyobrazen tak, že poukazuje na šťastného člověka, aniž by musel mít všechno. Z hlediska klasifikace se jedná o motiv konstantní, který spíše popisuje a charakterizuje postavy a okolnosti jejich jednání, zejména Magdu.

⁷¹ SMOLÍKOVÁ, K. *H.U.S.: Hus úplně světověj*. První vydání. Praha: Kalich, 2015. 202. s. ISBN 978-80-7017-218-6. s. 47.

⁷² tamtéž s. 140.

⁷³ tamtéž s. 145.

⁷⁴ tamtéž s. 70.

5.3.6 Motiv odpovědnosti a spravedlnosti

Tento motiv je opět velmi příznačný pro celý obsah díla. Objevuje se implicitně v příběhu Jana Husa ve vztahu k pravdě, ale také u hlavních postav. U Petrova otce při rozkrývání pozadí jeho soudního řízení, i jeho konečné vítězství. U Magdy a Petra se nejzřetelněji objevuje jako důsledek jejich jednání během druhé návštěvy hlavního města. Měli se zde se školou účastnit nějaké přednášky o Evropské unii, však jelikož na místě zavládl chaos a organizačně akce selhala (dostavilo se příliš mnoho účastníků, kteří si v konečném důsledku neměli kam sednout), Petr iniciuje odchod dvojice. Vydávají se opět poznávat stopy Husovy, což považují za rozumnější náplň času, protože stejně by z přednášky nic neměli. Během jejich zmizení si jich všímá spolužačka, která informaci využije ve svůj prospěch. V esemesce Magdě sděluje, že třídni všechno ví. Poctivá Magda je ze situace nešťastná a přichází tato reakce:

„Nebud' zbabělec, ' pohrozil jí prstem. ‚Magdo, dostala jsi vůbec někdy poznámku?‘ – ‚Asi ne.‘ – ‚Tak to je nejvyšší čas s tím začít. Občas je jediná možnost jít svou vlastní cestou. Vzpomeň na Husa. Kolikrát se protivil autoritám. Nakonec našťval i samotného krále, protože vystupoval proti prodeji odpustků.‘ – ‚To přece nemůžeš srovnávat.‘ ‚Proč ne? Slyšeli jsme na té přednášce něco? Neslyšeli. Ten čas jsme využili podstatně líp.‘ – ‚Ale porušili jsme pravidla.‘ – ‚To máš pravdu, a proto zítra do školy půjdeme a s důsledky svých činů se vypořádáme.‘“⁷⁵

Co do klasifikace zde mluvíme o motivu konstantním v souvislosti s hlavními postavami. V souvislosti s motivací k poznání pravdy u Jana Husa předpokládáme funkci dynamizující.

Pokud bychom se snažili z předložených hlavních motivů v díle *H.U.S.* abstrahovat nižší tematické celky, našli bychom výrazné tři. První představuje fenomén mezilidských vztahů. Postavy vstupují do vzájemných interakcí, které jsou stejně jako v běžném životě tou hlavní motivací pro jejich konání.

Druhým takovým celkem je přítomnost průvodce, třetí osoby, která speciálně zprostředkovává fakta mimo klasické pásmo vypravěče a hlavních postav. Objasňuje dílčí historický vývoj popisovaného předmětu, přidává pro čtenáře atraktivní zajímavosti a zasazuje fakta do rámce s Janem Husem. Průvodce působí jako přímý mediátor edukační funkce v díle.

Posledním jmenovaným celkem je implicitní modelový důraz na ctnosti a obecně správné mravní jednání člověka. Tento významový celek je vlastní na pozadí rozkrývané postavě Jana Husa i všem hlavním postavám. Je to prvek, který hlavní postavy ovlivňuje, resp.

⁷⁵ SMOLÍKOVÁ, K. *H.U.S.: Hus úplně světověj*. První vydání. Praha: Kalich, 2015. 202. s. ISBN 978-80-7017-218-6. s. 179.

Hus svým příkladem nějakým způsobem promlouvá do osudu hlavních postav, podobně jako se postavy vzájemně inspirují a formují.

V neposlední řadě zmiňujeme tyto charakteristické nižší tematické celky i v kontextu dvou dalších knih s husitskou tematikou, kterým jsou vlastní rovněž.

5.4 Kompozice

Lederbuchová označuje kompozici jako „významovou výstavbu textu, způsob uspořádání jeho jazykových a tematických složek do formálně uzavřeného tvaru.“⁷⁶ Kompozicí označujeme jak vztahy mezi jednotlivými elementárními částmi, tak i výsledný tvar textu. Podle toho rozlišujeme kompozici vnitřní, mikrokompozici, respektive kompozici vnější, makrokompozici. Kompozice je také úzce vázána na subjekt autora a jeho vztah k zobrazovanému námětu, neméně pak na autorův ideový záměr, který do díla promítá skrze pásmo vypravěče i postav.

Pro uspořádání dílčích tematicko-motivických prvků autor využívá kompozičních principů, které jsou jednotlívým prvkem vnitřní výstavby. Smolíková v díle *H.U.S.* využívá hned několika z nich.

5.4.1 Mikrokompozice

Mezi nejčastější kompoziční principy řadíme kontrast. V případě analyzované knihy prostupuje jednotlivými rovinami díla, je tedy hierarchizován. Prvek kontrastu je zaset hned už v expozici, kde je představen hlavní hrdina Petr jako pasivní samotář s naprostým nezájmem o cokoli, co je vázáno k novému prostředí – táborské gymnázium, vesnice Hroby. Zadanému referátu neplánuje obětovat hodiny hledání informací v knihovnách a nemotivuje jej ani kolektivní cena, že by v případě úspěchu celá třída jela do Kostnice. Situace se začíná měnit v okamžiku, kdy se setkává se spolužačkou Magdou, která v něm zájem probouzí. Motivován je prvně jejím příkladem a sympatií, kterou k ní chová, následně si však k Janu Husovi nachází osobní vztah a Magdina spoluúčast je pouze udržovacím stimulem. Postava se v knize podstatně mění, proto nás v závěru nepřekvapí, že má Petr jednu z nejlepších prací.

Kontrast se projevuje v nižších významových rovinách, např. mezi jednotlivými postavami. Typicky mezi Magdou a Petrem; oba představují v mnohém opak toho druhého. Princip je však rozpoznatelný i na úrovni jednotlivých výpovědí postavy v téměř čase.

⁷⁶ LEDERBUCHOVÁ, L. *Průvodce literárním dílem: výkladový slovník základních pojmů literární teorie*. 1. vyd. Jinočany: H & H, 2002. ISBN 80-7319-020-6. s. 149.

Vedle kontrastu používá autorka výrazný princip paralelní, kterým sjednocuje jak obě dějové roviny – hlavní, Petrovu, kterou představuje jak čistě proces vzniku seminární práce, tak i jeho postupná proměna; ale i vedlejší, otcovu. V jeho případě jsme svědky obdobné proměny z rezignovaného, frustrovaného muže a nefunkčního otce, do podoby aktivního jedince, který čelí novým výzvám. Je zde zastoupen i vývoj jeho soudního sporu, jenž v závěru dospívá do zdárného vyrovnání.

Nad těmito ději je vystavěn ještě příběh třetí, Husův, který zmíněné rámuje do celistvé formy. Smolíková přitom využívá vzájemné reciproční interakce mezi jednotlivými dějovými rovinami – syn Petr je pohnutkou pro aktivitu otce, otec rovněž aktivizuje syna, a přitom hlavním animátorem je Husova analogie ctnostného a dynamického člověka.

Můžeme tedy tvrdit, že v díle dochází k jakési osudové oboustranné komunikaci mezi jednotlivými subjekty, jež se setkávají ne vždy přímo, ale které se po vzájemném setkání mění. Postavení příběhu Husa zůstává přitom východiskem i konečným cílem.

5.4.2 Makrokompozice

Z hlediska celkové výstavby syžetu autorka využívá převážně chronologické kompozice. Kauzální řazení významových rovin však nemusí být vždy hned zřejmé a tato motivace je kolikrát skryta a vyjeví se až v dalších souvislostech. Tento kompoziční styl bývá příznačný pro detektivní žánr či fantastickou literaturu, kde autor celkový obraz skládá a poodhaluje po dílčích kouscích.⁷⁷

Pro větší názornost uvádíme příklad ze samého počátku knihy, druhé kapitoly, kde Petr ve své výpovědi hovoří o ověřování informací, načež vstupuje do řeči učitelka: „*Věřím, že o ověřování informačních zdrojů toho asi víte víc než my všichni dohromady. Ostatně, zřejmě to asi máte v rodině, podotkla učitelka s výrazně pozdviženým obočím a souběžně s tím zazvonilo. Petr na ni zkoumavě pohlédl. Co tím myslela?*“⁷⁸

Narážka učitelky zjevně odkazuje k otci Petra a jeho kauze s Vysokostavem, která byla mediálně sledovaná a jež se začala obracet proti němu. Tuto skutečnost však čtenář detekuje až o několik kapitol dál v dialogu Petra a Magdy: „*A co vlastně tvůj táta teď dělá? Ještě pracuje*

⁷⁷ LEDERBUCHOVÁ, L. *Průvodce literárním dílem: výkladový slovník základních pojmů literární teorie*. 1. vyd. Jinočany: H & H, 2002. ISBN 80-7319-020-6. s. 152.

⁷⁸ SMOLÍKOVÁ, K. *H.U.S.: Hus úplně světověj*. První vydání. Praha: Kalich, 2015. 202. s. ISBN 978-80-7017-218-6. s. 12.

v televizi? ‘zajímala se Magda. ‚Jak víš, kdo je můj táta?’ zamračil se. ‚Vždyť toho byly plné noviny.’“⁷⁹

Vedle dominantní chronologie je využívána i retrospektiva a asociace, a to v digresích, které bývají často v podobě vzpomínek, jež mohou být analogické k probíhanému ději. S tím koresponduje i hledisko časoprostoru. Výsledný syžet tedy není přísně lineární, zpočátku je méně přehledný, čímž klade na čtenáře vyšší nároky.

Praktická realizace kompozičního stylu se promítá přirozeně jak do charakteristiky postav, kterou skládá čtenář napříč celým dílem, do jejich promluv, jež mohou reagovat na skutečnost, o které čtenář netuší a která mu bude teprve předložena (anticipace), tak do pásma vypravěče, které není vždy striktně odděleno od pásma postav.

5.4.3 Pásmo vypravěče a postav

Autorka vystavěla kompozici moderně v souladu s užitými kompozičními postupy. Ty se odrážejí do promluv postav a vypravěče, jejichž pásma se mnohdy prostupují.

Vypravěče v díle rozlišujeme dvojího – autorského (vševědoucího) a personálního (reflektora). Autorský vypravěč je nejběžnějším typem tohoto subjektu. Vypráví z pozice externího pozorovatele – z vnější perspektivy. Namísto toho vypravěč reflektor vypráví o pásmu postav pouze očima jedné z nich, tedy z perspektivy vnitřní, čímž ztratil svou vševědoucnost.⁸⁰ Reflektor promlouvá často skrze vnitřní monolog, který bývá v analyzovaném díle formálně vyjádřen polopřímou řečí, někdy i řečí přímou, kterou v tomto významu rozpoznáme z kontextu (viz tučný text níže).

*„Tati, tak mě napadlo, nevíš, proč se to tu jmenuje Hroby?’ (...), Myslím, že podle kopcovitého terénu. Jako pahrbky.‘ **Konec. Žádné veselé historky, žádné poučky o původu místních názvů, žádné výzvy typu ‚Co takhle v noci vyrazit na hrobský hřbitov? Mezi hroby?’**“⁸¹*

Zatímco někdy je využita polopřímá řeč pouze pro zpestření, jindy je jí věnována poměrně značná plocha. Pro srovnání uvádíme oba příklady. Registrujeme i změnu vypravěče. Konturovaná výpověď představuje vypravěče personálního, následující, resp. předcházející v případě druhé ukázky, výpověď bez zvýraznění je vyprávěna vypravěčem vševědoucím.

⁷⁹ SMOLÍKOVÁ, K. *H.U.S.: Hus úplně světověj*. První vydání. Praha: Kalich, 2015. 202. s. ISBN 978-80-7017-218-6. s. 32.

⁸⁰ LEDERBUCHOVÁ, L. *Průvodce literárním dílem: výkladový slovník základních pojmů literární teorie*. 1. vyd. Jinočany: H & H, 2002. ISBN 80-7319-020-6. s. 346.

⁸¹ SMOLÍKOVÁ, K. *H.U.S.: Hus úplně světověj*. První vydání. Praha: Kalich, 2015. 202. s. ISBN 978-80-7017-218-6. s. 23.

„Bydlet v Pařížské znamená bydlet na jedné z nejdražších ulic Evropy.“ **Magda zavrtěla hlavou, že to už opravdu raději bydlí v Radeníně.**

V Pařížské se vyhýbali ženám na vysokých podpatcích... ⁸²

„Magda zaváhala. **Přátelství s tímhle podivínským Pražákem je jako cesta po minovém poli. Neustále se musela rozhlížet, aby nešlápla vedle. Prohlédla si ho. Lehce se hrbil. Ve velké tmavošedé mikině, určitě o dvě čísla větší, vypadal menší, ale dlouhé ruce a velké boty dávaly tušit, že tenhle kluk se ještě vytáhne. Nebyl to žádný třídní krasavec, spíš dravec, kterému přistříhli křídla, proto se po každém ohání zobákem. Výrazný nos a slámové vlasy stažené do krátkého culíku ten dojem potvrzovaly. – Ale ano, odpověděla si vzápětí. Má to smysl. Zajímal ji.**“

Postavy jako takové hovoří v přímé řeči, z jejich výpovědí jsou konstruovány nejčastěji dialogy.

V neposlední řadě dodáváme v souvislosti s řečí vypravěče i postav, že výsledný narativní styl, resp. komunikační projev se mění s konkrétní postavou, popisem, resp. líčením prostředí a hlavně s předmětem či osobou, ke které se narace vztahuje.

Např. Petr mluví ostřeji, jeho řeč často obsahuje různé ironické narážky a vtípky. Na otázku Magdy, zda přečetl její zprávu odpovídá: „*Jasně, kývl. Číst umím, ale psaní mě moc nebere. Jsem pogramot.*“ ⁸³

Magda naproti tomu hovoří klidněji, z její promluvy je cítit větší vyzrálost a nekonfliktnost. „*Magda si vzala ze stolu letáček, obrátila ho na druhou prázdnou stranu a z kabely vyndala tužku. Víš co? Já ti nakreslím, jak to s těmi křesťany a reformátory je. Třeba tě to trochu uklidní. Navíc na začátku je náš dobrý známý, mistr Jan.*“ ⁸⁴

V pásmu vypravěče jsou důležité dovětky, kterými se zachycuje, dotváří a dobarvuje celá komunikační situace nebo jednotlivá výpověď. „*Metoda zmatení nepřítele. Odkoukal jsem ji od táty, pronesl Petr tónem světáka.*“ ⁸⁵

Některá místa vypravěč umí dokonce obrazotvorně, poeticky líčit. „*Chvíli si pohrával s myšlenkou, že by si četl v opuštěné zámecké zahradě, kterou měli za domem. Prošel zdobenou zahradní brankou, ale ještě na schodech se zarazil. Nízké podzimní slunce se do zahrady už*

⁸² SMOLÍKOVÁ, K. *H.U.S.: Hus úplně světověj*. První vydání. Praha: Kalich, 2015. 202. s. ISBN 978-80-7017-218-6. s. 170.

⁸³ tamtéž s. 35.

⁸⁴ tamtéž s. 86.

⁸⁵ tamtéž s. 134.

neprodralo. Vypuštěné jezírko plné spadeného listí, oprýskaný altán, všechno tu působilo tak tísnivým dojmem, že od záměru si zde číst moudře upustil a rezignovaně se vydal k domu.“⁸⁶

5.4.4 Časoprostor

Významným aspektem pro kompozici je pojetí času a prostoru. Obě kategorie literární analýzy jsou v díle *H.U.S.* z pozice stavby syžetu více či méně proměnné a jsou v úzkém sepjetí s požitými kompozičními principy i postupy.

V základu jsou v díle přítomny roviny tři; první dvě v oblasti hlavního a vedlejšího příběhu – jsou tedy spojeny s ústředním hrdinou Petrem a jeho otcem Aloisem, a třetí je rámcová, která je vzhledem k první rovině kontrastní, vzhledem ke druhé ve vztahu paralelním.

První rovina představuje výchozí stav Petra a jeho rodiny před relativně nuceným stěhováním z Prahy do jihočeské vesnice poblíž Tábora. Konkrétně je tato „doba“ v knize představována vzpomínkami a nepřímo drobnými aluzemi. Detailně jí autorka nevěnuje pozornost, víme jen, že celá rodina byla tehdy šťastná, nikomu nic nechybělo. Otec pracoval v televizi jako úspěšný žurnalista, Petr chodil na pražské gymnázium Jana Keplera na Pohořelci, matka Erika pracovala jako účetní zřejmě v nějaké větší firmě.

Druhá rovina reprezentuje nynější stav, kdy se rodina přestěhovala do Hrobů a tomuto stavu je přirozeně věnováno naopak mnoho prostoru. Konkrétně je zmíněno prostředí školy, domova, vlastního pokoje, a největšímu prostoru je věnováno popisu prostředí Prahy, do níž Petr s Magdou dvakrát zavítají.

Z hlediska příjemce tohoto konkrétního díla je v popisu prostředí zakomponováno několik aktuálních, tedy svým způsobem atraktivních narážek – např. rozsáhlá rekonstrukce Národního muzea, restaurace pomníku Jana Husa na Staroměstském náměstí, která odkazovala na Husovo chystané jubilejní výročí upálení v době, kdy autorka knihu psala, ale i narážky na dobu prostřednictvím dotykových mobilních telefonů, sociálních sítí nebo fenoménu tzv. „selfies“ (focení sebe samého přední kamerou na mobilním telefonu zpravidla v nějaké nepřirozené nebo a priori atraktivní póze, kterou má člověk osvojenou). *„Svatá Ludmila pohlédla na Petra a oba se zasmáli stejné věci. Korejská turistka měla foťák na tyči, aby sama sebe mohla zvěčnit ve vzdálenosti delší, než je délka paže, točila se na patě a špulila pusou. ‚To je síla, co?‘ kuckal Petr do rukávu, aby nezpůsobil mezinárodní ostudu.*

⁸⁶ SMOLÍKOVÁ, K. *H.U.S.: Hus úplně světověj*. První vydání. Praha: Kalich, 2015. 202. s. ISBN 978-80-7017-218-6. s. 22.

„Jeden si říká, že už ho nic nepřekvapí, ‘ zakrývala si Ludmila způsobně ústa, ,a nyní tohle.“⁸⁷
Domníváme se, že mnohé takové narážky jsou obrazem autorského subjektu a reflektují tedy přímo stanovisko autorky.

Třetí rovina časoprostoru je zasazena do doby Husova života s volným přesahem až do doby nedávno minulé. Těžiště je v době mezi roky 1370 – 1415 v Praze. Zvláštní zřetel je věnován místům bezprostředně spojených s Husem, jako je Karlova univerzita, Betlémská kaple, kostel sv. Michaela archanděla nebo kostel Nejsvětějšího Salvátora. Významné místo však zaujímají i mimopražské lokality – Kozí hrádek, Sezimovo Ústí, město Tábor aj.

Tato rovina rámuje celé vyprávění a vzhledem k předchozí rovině časoprostoru „současného“ je svým významem paralelní (model Husova jednání se snaží postavy Petra a Aloise aplikovat do svých životů a problémů), vzhledem k rovině první, tedy rovině „pražské“, je kontrastní. Kontrast je v tomto užití však přímo antitetický, a je zvláště pozorovatelný mezi postavou Aloise a Husa; Alois je v závěru „pražské“ roviny vyhořelý, dosavadní svět se mu zbořil. V průběhu roviny „současné“ se vlivem Petra i Husa mění a v závěru je člověkem s energií a životním elánem.

Závěrem konstatujeme, že autorka jednotlivé klíčové motivy velmi dobře kompozičně zpracovala. Ačkoli je fabule poměrně jednoduchá, syžet je více prokomponovaný. V rovině nižších významových složek využila Smolíková kompozičních principů kontrastu a paralely, z pohledu makrokompozice je nejvíce užívána chronologie, která však není fádni. Kausalita je ozvláštněna občasným oslabením. Domníváme se, že výsledná kompozice tím působí moderně a dokáže udržet čtenáře relativně dlouho v napětí – tedy v pozornosti.

5.5 Jazyk

V analýze díla vycházíme neustále z komplexního užití tématu, jazyková rovina je rovněž nezbytným článkem řetězce tematické výstavby literárního textu. V následující části ji proto alespoň stručně charakterizujeme několika příklady.

Z pohledu externí analýzy autorka dělí text do 45 kapitol. Kapitoly nejsou stejně velké, však průměrně má tento útvar asi čtyři stránky. Některé kapitoly neobsahují znatelný časový nebo místní předěl (např. kapitola *Miláček davů, chránělec mocných* přímo navazuje na

⁸⁷ SMOLÍKOVÁ, K. *H.U.S.: Hus úplně světověj*. První vydání. Praha: Kalich, 2015. 202. s. ISBN 978-80-7017-218-6. s. 46-47.

předešlou *Hrad kozi*), však v některých je vývoj skokový (nejzřetelněji v závěru knihy mezi kapitolami *Předvolání* a *Na tábořské radnici*).

V knize se setkáváme s několikerým fontem písma, který je v souladu s funkcí textu. Nejhojněji zastoupeným je klasické bezpatkové písmo, kterým je celá kniha psána; stejný typ písma, však tučně, je použit pro nalezené výsledky v internetovém vyhledávači, když Petr zadává heslo „Jan Hus“, stejně tak jsou psány kurzívou názvy a texty písní kapely Led zepelin, kterou Petr zejména na začátku knihy sám pro sebe cituje. Ostatní varianty rozlišujeme pro funkci nadpisu v kapitole, u vysvětlivek na konci knihy a specificky v komiksových bublinách.

Pro tematickou výstavbu je však důležitější spíše pohled hlubší.

Dílo je psáno hovorovým jazykem s občasnými nespisovnými či z hlediska maximální spisovnosti češtiny méně vhodnými výrazy. „*Petr z poznámek moc moudrý nebyl. Už se chystal odvalit se s knížkou na postel, ale crnknutím se ohlásila nová zpráva. S nikým si nedopisoval, neměl náladu se právě teď někomu svěřovat ani nezávazně tlachat po netu, ale automaticky na zprávu najel.*

Byla od Magdy Bártové. Samozřejmě tuhle spolužačku neměl na Facebooku mezi přáteli. Neměl tam nikoho z tábořského gymplu. Z profilové fotky se nic poznat nedalo. Barevná pletená čepice, šála omotaná až na nos a mezi tím výrazné hnědé oči.“⁸⁸

Poněkud odlišná je situace při dialogu, ale i zde velmi záleží na kontextu promluv. Jiný je dialog o všedních věcech za klidného rozpoložení postav, jiný je dialog v afektu. Každopádně lze konstatovat, že v jakékoli přímé řeči je vyšší míra obecné češtiny. Projevuje se především morfologicky – typicky y se mění v ej. „*Jakej máme čas?‘ zeptal se Petr, když vyšli z kavárny, protože stíny se nápadně prodloužily. – ‚Špatnej,‘ podívala se Magda na náramkové hodinky.*“⁸⁹

Přímá řeč konkrétní postavy se také spolupodílí na její charakteristice. Transparentní příklad je u Karla Loupáčka, třídního bosse, v následujícím úryvku: „*Profesorka mu skočila do řeči. ‚Já vám, Petře, právě chci přidělit naši postavu. Možná budete sám překvapen, jak je oblíbená a ve světě známá.‘*

Karel Loupáček, sedící o lavici před ním, se na něj otočil a sykl: ‚Eminema, vole!‘“⁹⁰

Z hlediska lexikálního lze v textu rozlišit tyto prostředky. Vulgarismy – např. *vole*, *černoprdelníci*, které však v textu nejsou zastoupeny takřka vůbec; příznaková ohroublá slova

⁸⁸ SMOLÍKOVÁ, K. *H.U.S.: Hus úplně světověj*. První vydání. Praha: Kalich, 2015. 202. s. ISBN 978-80-7017-218-6. s. 27.

⁸⁹ tamtéž s. 66.

⁹⁰ tamtéž s. 7.

– *intoušci, svalovci, nohsled, patolízal, šutry* apod.; slova slangová – *zdravka* (střední zdravotnická škola), *spolčo* (společenství; místo, kde se lidé setkávají a sdílejí), *automat* (menší automatický fotoaparát), *net* (internet), *odpoledka* (odpolední výuka); také v omezené míře termíny – *medievalista*, historismy – *tiára, glejt, práce, sudlice, houfnice*, zpravidla vysvětleny v poznámkách, nebo i archaismy – *zblo* (staročesky stéblo). Z hlediska frazeologie lze najít např. *Lozit do zeli, Jáma lvová, Nést svůj kříž*.

V neposlední řadě na tomto místě znovu uvádíme i specifické pojmenování učitelky – *Božena (Bóža) Stará*, v němž je patrná korelace mezi pojmenováním a objektem, jež je o to příznačnější v kontrastu s *Petrem Mladým*. Zajímavé je, že obdobného pojmenování Smolíková neužila i v případě dalších „negativních“ postav, Karla Loupáčka a spolužačky Anety.

Josef Hrabák uvádí, že jazykové prostředky musí být voleny tak, aby co nejpřesněji vyjádřily autorovu představu a vztah k zobrazovanému objektu.⁹¹ Klára Smolíková v tomto ohledu dokládá znalost i svůj pozitivní vztah k husitské problematice, který však není idealistický. V popředí samotném stojí sympatie k dětským čtenářům a bezpředsudkový vztah k mladé generaci.

Je patrné, že Smolíková se snažila volit způsob narace i lexikální prostředky blízké cílené skupině čtenářů, přitom však neopomenula na faktickou přesnost. Jazyková rovina knihy zároveň dokazuje formativní funkci díla, když autorka zřejmě záměrně více nevyužívá obhroublejší mluvy mládeže, a to i na místech, které by to dovolovaly.

5.6 Shrnutí analýzy a interpretace

Na počátku této kapitoly jsme si stanovili za cíl objasnit výsledné téma knihy *H.U.S.*, která se stala reprezentativním zástupcem knih s husitskou tematikou. Doložili jsme si totiž, že tato tematika je užita ve smyslu námětu, který je určen zejména časovým a místním vymezením, a nikoli ve smyslu tématu jako takového. Naší analýzou jsme proto směřovali k objasnění tématu jako celku – tedy jako integrovanému systému vztahů mezi jednotlivými významotvornými složkami na straně jedné a autorským subjektem a myšleným recipientem na straně druhé. Předmětem zájmu se proto staly především nosné motivy, kompoziční a jazyková rovina. Motivы osvětlily hlavně charakterové vlastnosti hrdinů i Jana Husa a jejich vývoj v díle. Odhalily i výrazný kompoziční prvek na této úrovni, kterým se stal motiv

⁹¹ HRABÁK, J. *Poetika*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1973. s. 115.

průvodce. Dodáváme, že motiv průvodce v knize podtrhuje její informativní, edukační složku a je příznačným motivem pro dílo.

Kompoziční postupy esteticky zpracovaly látku, přičemž výsledná práce nepůsobí až příliš složitě a zachovává si oprávněnou ambici stát se potenciálně atraktivní pro dospívající čtenáře. V tomto směru oceňujeme důkladnou psychologizaci hlavních postav, která vzešla zejména z volby vypravěče reflektora a jež posiluje autenticitu, ale i využití kompozičních postupů detektivky.

A konečně použité jazykové prostředky odkazující svou odborností k látce, ale i k recipientům literárního díla (např. v přítomnosti odlehčených, vtipných pasáží, ale i použitými lexiky vlastní současné mladé generaci).

Analýzou a interpretací jsme dospěli k závěru, že Klára Smolíková zpracovala knihu *H.U.S.* formou příběhu s dospívajícím hrdinou s podstatnou paralelou odkazující ke zmíněné historické rovině. Ta se stala pro jednání hlavních hrdinů vzorem, se kterým slovy Petra „*má smysl se poměřovat*“⁹². Hus přitom reprezentoval jak prostého člověka, který vzešel z chudých poměrů, prožil dětství s různými „lumpárnami“, tak i člověka vzdělaného, oblíbeného i ctnostného. Čtenář zde má možnost identifikovat se s hlavními hrdiny, kteří tyto charakteristiky v jistém smyslu splňovali též, resp. začali postupně splňovat.

Tematizovány proto nejsou předně významové roviny Jana Husa nebo husitství, ale, jakkoli se to může zdát patetické, víra člověka v obecné dobro a pravdu, vlastní nasazení pro věc, ale i pohled na fungující rodinu zkoušenou překážkami, na dospívajícího jedince, který si utváří žebříček hodnot apod.

Otázkou je, zda může toto sdělení naplno obstát před dnešní mladou generací, zda není podáno příliš naivně. Domníváme se totiž, že výsledná podoba je značně idealistická, k čemuž nás odkazují zejména volené výrazy a ukázněná mluva dospívající mládeže, kterou bychom u dnešních žáků osmých tříd zřejmě nečekali. Příznačně se jeví i struktura příběhu, v níž dochází k nápadnému vyjasnění všech dílčích konfliktů a kterou lze pozorovat v průběhu celé knihy. Nejvíce v závěru. Kromě očekávaného ocenění Petrovy práce je oceněna i Magda, a dokonce Karel Loupáček. Stejně tak se urovná soudní spor mezi Aloisem a firmou Vysokostav atd.

⁹² SMOLÍKOVÁ, K. *H.U.S.: Hus úplně světověj*. První vydání. Praha: Kalich, 2015. 202. s. ISBN 978-80-7017-218-6. s. 181.

Závěr

V bakalářské práci jsme se zabývali tematikou husitství v díle Kláry Smolíkové pro děti a mládež. Objasnění pojmu husitská tematika bylo hlavním cílem práce, pro jehož naplnění jsme zvolili především analýzu a interpretaci vybrané knihy *H.U.S.*

V první kapitole práce jsme usilovali o vymezení pojmu historická tematika v literatuře. Ukázalo se, že běžně užívané pojmenování literární oblasti nelze formulovat jednoznačně. V kapitole jsme se rovněž zabývali současnou produkcí knih s historickou tematikou a představili autory a tituly, které jsou v zorném poli kritiků a odborné veřejnosti.

V druhé kapitole jsme stručně zpracovali biografii Kláry Smolíkové s ohledem na dostupné informace, kterých není přebytek. Východiskem byla zejména její webová prezentace a rozhovory v internetových médiích a rozhlase. Stejných prostředků jsme využili i pro zpracování další kapitoly Bibliografie, kde se pokoušíme nalézt charakteristické, příznačné prvky pro tvorbu autorky. Zároveň jsme alespoň stručně představili různorodost nejen literární tvorby Smolíkové, kterou dokládáme v jednotlivých podkapitolách.

Čtvrtá část práce se stala východiskem pro následnou Analýzu a interpretaci díla *H.U.S.* (Hus úplně světověj). Vycházíme z pojetí jednotlivých kategorií literárního díla, jak je definovali Jaroslava Lederbuchová, Josef Hrabák, Eduard Krč a Helena Zbudilová ve svých publikacích. Dílčí poznatky jsme doložili ukázkami z primární literatury.

Výsledné informace byly aplikovány s ohledem na pokud možno holistické postížení tématu v literárním díle tak, jak je vymezili zmínění teoretikové. Dospěli jsme k závěru, že tematizovaným obsahem je víra člověka v obecné dobro, vlastní nasazení pro správnou věc, pohled na rodinu a její dynamičnost, i dospívající jedinec, který si utváří vlastní žebříček hodnot.

Analýza knihy však otevřela několik nových otázek vztahujících se především k autenticitě příběhu, však i dílo samotné čtenáři poskytuje mnoho podnětů k úvahám.

Seznam použité literatury a internetových zdrojů

SMOLÍKOVÁ, K. *Husův dům*. 1. vydání. Praha: Albatros, 2015. 77 stran. ISBN 978-80-00-03926-8.

SMOLÍKOVÁ, K. *Husité*. 1. vyd. V Praze: Albatros, 2012. 54 s. ISBN 978-80-00-02947-4.

SMOLÍKOVÁ, K. *H.U.S.: Hus úplně světověj*. První vydání. Praha: Kalich, 2015. ISBN 978-80-7017-218-6. s. 168.

BÍLIK, R. Historické vedomie a detský čitateľ. *Zlatý máj*, 1989, roč. XXXIII, č. 5, s. 258.

GENČIOVÁ, M. Zamyšlení k problému histo

HAMAN, A. *Úvod do studia literatury a interpretace díla*. Vyd. 1. Jinočany: H & H, 1999. 179 s. ISBN 80-86022-57-9.

HRABÁK, J. *Úvod do teorie literatury*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. Učebnice pro vysoké školy. s. 42.

HRABÁK, J. *Poetika*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1973. s. 115.

CHALOUPKA, O., NEZKUSIL, V. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury III*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1979. 148 s.

JANÁČKOVÁ, B. *Literatura pro děti a mládež pro kombinované studium*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 1999. ISBN 80-7044-245-X. s. 83.

KRČ, E., ZBUDILOVÁ, H. *Úvod do teorie literatury: literární terminologie a analýza literárního díla*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-2903-8. s. 50.

LEDERBUCHOVÁ, L. *Průvodce literárním dílem: výkladový slovník základních pojmů literární teorie*. 1. vyd. Jinočany: H & H, 2002. ISBN 80-7319-020-6. s. 105.

MOCNÁ, D. a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X. s. 62.

NĚMEČEK, T. *Jan Hus očima krejčího Ondřeje a panny Anežky*. První vydání. Praha: Mladá fronta, 2015. Velikáni do kapsy. ISBN 978-80-204-3862-1. s. 150.

PETRŮ, E. *Úvod do studia literární vědy*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2000. 187 s. ISBN 80-85839-44-X.

REISSNER, M. *Česká literatura pro děti a mládež, reflexe vybraných východisek a stavu* [online]. Brno, 2007 [cit. 2017-03-15]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/2732/pedf_r/. Rigorózní práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. s. 38.

SLADOVÁ, J. a kol. *Dětství a dospívání v současné literatuře pro děti a mládež*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. 120 s. Monografie. ISBN 978-80-244-4025-5.

TOMAN, J. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury*. Vyd. 1. České Budějovice: Pedagogická fakulta JU, 1992. ISBN 80-7040-055-2. s. 93.

URBANOVÁ, S. *Meandry a metamorfózy dětské literatury*. V Olomouci: Votobia, 2003. ISBN 80-7198-548-1. s. 29.

URBANOVÁ, S., ROSOVÁ, M. *Žánry, osobnosti, díla: (historický vývoj žánrů české literatury pro mládež - antologie)*. Vyd. 3. Ostrava: Ostravská univerzita, 2002. ISBN 80-7042-604-7. s. 200.

Internetové zdroje

BOUCHALOVÁ, A. Mrtvá šelma straší živé. In: *neoluxor.cz* [online]. [cit. 19.2.2017]. Dostupné z: http://neoluxor.cz/blog/recenze/mrtva-selma-strasi-zive--964/?utm_source=shortener&utm_medium=link&utm_campaign=shortener&utm_content=mrtva-selma-strasi-zive.

ČERNÝ, F. Klára Smolíková, spisovatelka a scenáristka komiksových příběhů. In: *Jihočeši* [rozhlasový pořad]. ČRo České Budějovice, 16.01.2016, 18:00. [cit. 13.2.2017]. Dostupné z: <http://prehovac.rozhlas.cz/audio/3550552>.

KAPLANOVÁ, D. Alena Ježková: Vysvětluju dětem rozdíl mezi dějepisem a historií. In: *novinky.cz*. [online]. [cit. 20.3.2017]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zena/styl/379577-alena-jezkova-vysvetluju-detem-rozdil-mezi-dejepisem-a-historii.html>.

MANDYS, P. Němeček, Tomáš; Chlud, Tomáš Karel IV. očima opata Neplacha a rytíře Smila. In: *iLiteratura.cz*. [online]. [cit. 19.3.2017]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/37473/nemecek-tomas-chlud-tomas-karel-iv-ocima-opata-neplacha-a-rytire-smila>.

RŮŽIČKOVÁ, R. Napni se. In: *Klub Rádia Junior* [rozhlasový pořad]. ČRo Radio Junior, 12.11.2016, 19:00. [cit. 15.2.2017]. Dostupné z: <http://prehravac.rozhlas.cz/audio/3743092>.

ŘEŘICHOVÁ, V. České dějiny pohledem současné literatury pro děti a mládež. In: *kcjl2.upol.cz* [online]. Olomouc. [cit. 18.3.2017]. Dostupné z: <http://kcjl2.upol.cz/rerichova/hist.%20a%20zivotopis.%20literatura.doc>.

SPITZER, R. Tajná dvojka A + B – Zločin mezi dinosaury. In: *centrum-detektivky.cz* [online]. [cit. 18.2.2017]. Dostupné z: <http://www.centrum-detektivky.cz/vse/tajna-dvojka-a-b-zlocin-mezi-dinosaury-jiri-w-prochazka-a-klara-smolikova>.

ŠUBRTOVÁ, M. Fučíková, Renáta Historie Evropy. Obrazové putování. In: *iLiteratura.cz*. [online]. [cit. 20.3.2017]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/28981/fucikova-renata-historie-evropy-obrazove-putovani>.

URBANOVÁ, S. Úvahy nad obrázkovou knihou Petra Síse Zed'. Jak jsem vyrůstal za železnou oponou. In: *iLiteratura.cz*. [online]. [cit. 20.3.2017]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Content/Doslov/urbanova-Sis.pdf>.

VÁCHOVÁ, L. Novinář, historik a brzy kněz. S Richardem F. Vlasákem o uprchlících i ragby. In: *Jižní Čechy ted'* [online]. [cit. 28.3.2017]. Dostupné z: <http://www.jcted.cz/novinar-historik-a-brzy-knez-s-richardem-f-vlasakem-o-uprchlicich-i-ragby/>.

Další internetové zdroje

Klára Smolíková: spisovatelka scénáristka a lektorka. In: *klarasmolikova.cz* [online]. [cit. 12.2.2017]. Dostupné z: <http://klarasmolikova.cz/>

Vlastimil Vondruška je nejpůjčovanější český autor. Viewegh je devátý. In: *iDnes.cz* [online]. [cit. 15.3.2017]. Dostupné z: http://kultura.zpravy.idnes.cz/vlastimil-vondruska-knihovny-nejpujcovanejsi-knihy-2016-pja-/literatura.aspx?c=A161125_110641_literatura_kiz.

Ústav pro studium totalitních režimů. Jiráskovská akce – historický kontext. In: *USTRCR.cz* [online]. [cit. 18.3.2017]. <https://www.ustrcr.cz/uvod/antologie-ideologicky-ch-textu/jiraskovska-akce/jiraskovska-akce-historicky-kontext/>.

Klára Smolíková. In: *albatros.cz* [online]. [cit. 13.2.2017]. Dostupné z: <http://www.albatros.cz/autori/autor/klara-smolikova/>.

Programy pro učitele a knihovníky. In: *klarasmolikova.cz* [online]. [cit. 12.2.2017]. Dostupné z: <http://klarasmolikova.cz/programy-pro-ucitele-knihovniky>.

Viktorka a vesmírná dobrodružství. In: *portal.cz* [online]. [cit. 13.2.2017]. Dostupné z: <http://obchod.portal.cz/viktorka-a-vesmirna-dobrodruzstvi/>.

Vynálezce Alva. In: *adam.cz* [online]. [cit. 13.2.2017]. Dostupné z: <http://www.adam.cz/clanek-2014100009-vynalezce-alva.html>.

Projekt Už jsem čtenář – Knížka pro prvňáčka 2015/2016. In: *skipcr.cz* [online]. [cit. 15.2.2017]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/projekt-uz-jsem-ctenar-knizka-pro-prvnacka/projekt-uz-jsem-ctenar-2013-knizka-pro-prvnacka-2015-2016>.

Komiks: Bublifuk!. In: *sarden.cz* [online]. [cit. 16.2.2017]. Dostupné z: <http://www.sarden.cz/2015-11-19-1714/komiks-bublifuk#page>.

Mrtvá šelma (Souřadnice zločinu I). In: *albatrosmedia.cz* [online]. [cit. 18.2.2017]. Dostupné z: <http://www.albatrosmedia.cz/mrtva-selma-souradnice-zlocinu-i.html>.

Anotace

Jméno a příjmení:	Jan Pořízek
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Mgr. Jana Sladová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2017

Název práce:	Tematika husitství v díle Kláry Smolíkové pro děti a mládež
Název v angličtině:	The topic of Hussitism in the work for children and youth of Klara Smolikova
Anotace práce:	Práce se zabývá tematikou husitství v díle české autorky Kláry Smolíkové určené dětem a mládeži. Cíl práce je zaměřen zejména na postížení tematické roviny vybraného díla H.U.S., k čemuž je využita literární analýza a interpretace. Dílčím cílem práce je zasazení tvorby autorky do kontextu současné dětské literatury s historickou tematikou.
Klíčová slova:	Klára Smolíková, historická tematika, husitství, literatura pro děti a mládež
Anotace v angličtině:	The thesis deals with the topic of Hussitism in the works for children and youth of czech literary author Klara Smolikova. Thesis is focused on analysis and interpretation of selected work called H.U.S. Partial aim of thesis is also the works of Smolikova as part of contemporary children's and youth literature.
Klíčová slova v angličtině:	Klara Smolikova, historical topic, Hussitism, Children's and Youth Literature
Přílohy vázané v práci:	
Rozsah práce:	51 stran
Jazyk práce:	čeština